

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1005

22. SRPNJA 2022. CIJENA 50 DINARA

HKC Bunjvačko kolo

U sjeni Eiffelovog tornja

SADRŽAJ

6

Incident, skandal ili provokacija
povodom (ne)odlaska
predsjednika Vučića u Jasenovac

Diplomatske i druge note

10

U susret popisu stanovništva (X.)

Primat prava nad realitetom

12

Prim. dr. med. Marko Sente,
predsjednik HGU-a
Festival bunjevački pisama

Naš liječnik

24

Natjecanje u pucanju bičevima
Tko može bolje i više?

30

Seminar bunjevačkog
stvaralaštva u Tavankutu
Tjedan plesa i glazbe

44

25. Maraton lađa u Metkoviću
**Uz sve izazove,
Salašari somborski
će veslati u Metkoviću**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Beograd – Zagreb preko Jasenovca

Prošlog četvrtka predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** počeo je konzultacije sa strankama koje su osvojile zastupničke mandate u novom sazivu Skupštine Srbije. Prve na redu bile su stranke nacionalnih manjina. Među njima je i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, čiji je predsjednik **Tomislav Žigmanov** izabrani zastupnik. Nakon razgovora predsjednik države nije se oglašavao o tome vidi li hrvatsku nacionalnu manjinu u budućoj Vladi. Žigmanov jeste. Nakon susreta s Vučićem kazao je kako je DSHV iskazao spremnost biti dijelom institucija u kojima se odlučuje.

Samo nekoliko dana kasnije dogodio se Jasenovac, a Hrvati u Srbiji i Srbi u Hrvatskoj uvučeni su u nove prijepore Beograda i Zagreba. Srbi u Hrvatskoj jer je upravo **Milorad Pupovac** bio taj koji je Vladu Hrvatske, čiji je dio i njegova stranka, obavijestio o namjeri Vučića da privatno, nenajavljeno, posjeti Jasenovac. I onda je krenula lavina. Prvo su hrvatske vlasti priopćile kako Vučićev posjet nije bio najavljen, kako je izostala obvezna procedura koja važi kod posjeta visokih dužnosnika. Na odgovor druge strane nije se dugo čekalo.

Naručeni, dežurni analitičari, ali i (pojedini) ministri utrivali su se tko će žešće napasti. Sva oružja su dozvoljena, samo neka se puca. Najžešći je bio ministar unutarnjih poslova **Aleksandar Vulin**, koji je Vladu **Andreja Plenkovića**, u kojoj dužnost dopredsjednice obnaša **Anja Šipraga** iz Samostalne demokratske srpske stranke, nazvao ustaškom Vladom. Rekao je to ne kao građanin Aleksandar Vulin već ministar unutarnjih poslova. Za one koji nisu razumjeli ponovio je to još jednom u službenom priopćenju MUP-a. Da misli ozbiljno, Vulin je potvrdio i najavom da će hrvatski državni dužnosnici u Srbiju ubuduće moći samo uz najavu i obrazloženje posjeta.

A onda su iz ladice izvučeni precizno evidentirani podaci o ulascima hrvatskih dužnosnika u Srbiju. U prethodnih godinu dana bilo ih je 700. »Bez ikakvih prethodnih najava«, kazao je ministar vanjskih poslova **Nikola Selaković**. Jasno je da su ti evidentirani dužnosnici uglavnom dolazili da bi se susreli s Hrvatima u Srbiji. Pa su tako u prijepore Zagreba i Beograda uvučeni i ovdašnji Hrvati.

Samo da ne ode dalje od izjava o ustaškoj vladi i hrvatskih dužnosnika koji se po Srbiji šetaju kako hoće.

Z. V.

Žigmanov: DSHV stožer politički angažiranih Hrvata

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini (DSHV) 15. srpnja obilježio je 32 godine od osnutka stranke. U crkvi sv. Jurja u Subotici služena je sveta misa za sve preminule članove stranke. Nakon toga organiziran je prijem u Domu DSHV-a.

DSHV je najstarija i danas jedina aktivna politička stranka hrvatske zajednice u Srbiji, podsjetio je predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**.

»Stranka je od osnutka bila, a ostala je do danas najsnažniji stožer politički angažiranih Hrvata u Vojvodini. Stranka je bila od presudne pomoći prilikom osnutka novih institucija i organizacija u područjima značajnim za ostvarivanje manjinskih prava. Hrabro ćemo se i odlučno nastaviti zauzimati za pozitivne politike priznanja, za prestanak politika isključivanja, za otklone od prešućivanja i ignoriranja te nametanja kolektivne krivnje. Ravnopravnost Hrvata u Vojvodini mora biti u vrhu onoga što mi ostvarujemo. Stoga se

moramo nastaviti boriti za sudjelovanje u procesu donošenja odluka, za jednake mogućnosti u sudjelovanju u javnom životu i zapošljavanju, osobito u državnim institucijama i ustanovama. Naša se zalaganja imaju odnositi i na poboljšanje uvjeta života u sredinama u kojima žive Hrvati. Želimo živjeti od rada. Nastavit ćemo se zalagati za postizanje suštinske ravnopravnosti s drugim nacionalnim zajednicama kada je riječ o manjinskim pravima«, kazao je Žigmanov i dodao kako europske vrijednosti i težnja k europskim integracijama nikada nisu bili upitni.

DSHV i Hrvati u Srbiji žele biti dionici u politikama koje će voditi Srbiju u europske integracije, razvijati demokraciju i osnaživati vladavinu prava, izgrađivati uključujuće politike prema nacionalnim manjinama, omogućiti integriranje hrvatske zajednice u srbijansko društvo na ravnopravan način, te imati pozitivan pristup hrvatsko-srpskim odnosima. Za dalje djelovanje važna je suradnja s Hrvatskim nacionalnim vijećem, Katoličkom crkvom, s Hrvatima koji su morali otići s ovih prostora, onima koji su organizirani u kulturnim i drugim udrugama.

»Sve nas treba okupiti isti cilj: očuvanje dostojanstva Hrvata u Vojvodini i ostvarenje naše pune ravnopravnosti«, kazao je Žigmanov i dodao kako su dio te pune ravnopravnosti osnivanje Hrvatskog školskog centra i Drame na hrvatskom jeziku.

Predsjednik DSHV-a podsjetio je da će u Srbiji tijekom listopada biti popis stanovništva.

»To je vrijeme kada svi trebamo biti zajedno. Sve konstruktivne snage, ustanove i organizacije, te svi pozitivni pojedinci koji hoće dobro Hrvatima u Srbiji. Budimo takvi i na izborima za V. saziv HNV-a«, kazao je Žigmanov.

Z. V.

Konzultacije predstavnika DSHV-a i predsjednika Vučića

Bez konkretnih dogovora

» **D**emokratski savez Hrvata u Vojvodini, kao dio koalicije Vojvođani, tijekom konzultacija s predsjednikom Srbije **Aleksandrom Vučićem** iskazao je spremnost da bude dio institucija u kojima se odlučuje. Rekli smo da želimo dati svoj doprinos i biti dio institucionalnog okvira. Jer mi možemo biti subjekt koji će pridonositi u nekom posrednom smislu normalizaciji hrvatsko-srpskih odnosa«, rekao je predsjednik ove stranke **Tomislav Žigmanov** nakon razgovora u Predsjedništvu Srbije.

On je precizirao kako nije bilo konkretnih dogovora, niti je bilo riječi o većini ili manjini, već o načelnim stvarima i formi koja bi uključivala nacionalne manjine.

Na pitanje pod kojim uvjetima bi DSHV ušao u novu vladu Žigmanov je rekao kako treba sačekati da se vidi u kom pravcu će ići Srbija i tek onda vidjeti u kom segmentu Hrvati iz Vojvodine mogu pridonijeti.

»Ako budemo našli konsenzus kada su u pitanju neke određene stvari, mogli bismo ući u Vladu. Ali ponavljam, nije bilo riječi o uvjetima za moguću suradnju. Mi smo i prije jasno komunicirali s javnošću, navodeći da želimo suradnju s onima koji obnašaju vlast. Koliko sam shvatio predsjednika Republike, on će po završetku konzultacija izići s jednom vrstom prijedloga i tada ćemo znati na koga računa«, objasnio je Žigmanov i dodao da je predstavnik njegove stranke i njega samog ohrabrila činjenica da je predsjednik govorio i o tome kako je moguće da će buduća vlada uključivati nacionalne zajednice u svoj

sastav, ali kada se konzultacije završe znat će se na koje manjine je i mislio.

Žigmanov je naveo i da je predsjednik Vučić pokazao veliki interes kada su u pitanju stavovi DSHV-a i očekivanja od buduće Vlade.

Završene konzultacije, nova Vlada u kolovozu

Srbija će dobiti ime novog mandatar za sastav buduće vlade odmah pošto se okonča proces konstituiranja parlamenta i predstavnici najjače stranke – Srpske napredne stranke saopće s kim su dogovorili većinu, poručio je predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** u ponedjeljak navečer.

»Obavijestili su me da već imaju većinu u skupštini Srbije, ali da se ta većina kreće od 130 do 160 zastupnika. Ja sam zamolio da kada budu sigurni koliku većinu imaju, kada završe svoje razgovore, da me obavijeste o tome kako bih mogao u skladu sa svojim ustavnim ovlaštenjima mandat povjeriti osobi koju predloži SNS«, izjavio je predsjednik Vučić, koji je ujedno i predsjednik SNS-a.

Onog trenutka kada od SNS-a dobije ime novog premijera, Vučić je rekao da će odmah ili najkasnije u roku od 24 sata predložiti ime mandatar koji ima povjerenje SNS-a.

Lider socijalista **Ivica Dačić** je poslije sastanka u Predsjedništvu Srbije rekao da je postignut visok nivo suglasnosti o dosadašnjim odnosima dvije stranke, kao i da SPS i SNS dijele zajedničke političke ciljeve kada je riječ o budućnosti Srbije.

Sudeći po izjavi koju je nakon konzultacija dao lider Stranke slobode i pravde **Dragan Đilas**, Vučić im je u razgovoru rekao da će konstitutivna sjednica parlamenta biti do kraja srpnja, a nova Vlada formirana u kolovozu. Đilas je rekao i da su Vučiću iznijeli stav da neće biti dio vlasti, kao i da će SSP biti oporba Vladi, ali ne i oporba Srbiji.

Kod predsjednika Srbije u ponedjeljak su na konzultacijama bili i predstavnici koalicije NADA, čiji su lideri **Miloš Jovanović** i **Vojislav Mihajlović** poslije susreta s Vučićem izjavili kako koalicija NADA neće biti dio vlade, niti da je o tome bilo razgovora.

Incident, skandal ili provokacija povodom (ne)odlaska predsjednika Vučića u Jasenovac

Diplomatske i druge note

MVEP Hrvatske je ukazalo da posjet visokog predstavnika strane države Spomen-području Jasenovac ne može biti nenajavljen i privatnog karaktera * MVP Srbije zatražilo da se omogući službeni posjet predsjedniku Vučiću do 17. rujna uz neophodne sigurnosne aspekte

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske poslalo je 15. srpnja diplomatsku notu Veleposlanstvu Republike Srbije u kojoj se »povodom informacije iz neslužbenih izvora o mogućem posjetu predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića** Hrvatskoj, području Jasenovca i Pakraca, 17. srpnja 2022. podsjeća da prilikom planiranja svakog posjeta stranih dužnosnika, vrijeme, priroda i program posjeta treba biti predmetom službene komunikacije i dogovora obje strane«.

»Činjenica da hrvatska strana nije službenim putem informirana o namjeri mogućeg posjeta Republici Hrvatskoj je neprihvatljiva«, ističe se u noti.

MVEP je također ukazalo da posjet visokog predstavnika strane države Spomen-području Jasenovac ne može biti privatnog karaktera.

»U trenutku kada se stvore uvjeti za takav posjet, o kojem ovom prilikom nisu službeno informirane vlasti RH, on će biti dogovoren uobičajenim diplomatskim kanalima«, kaže se u priopćenju.

Neslužbeni izvor su bili mediji u Hrvatskoj, prvenstveno *Jutarnji list*, koji je, pozivajući se na izvore iz hrvatske Vlade, objavio kako je predsjednik Vučić kontaktirao predsjednika Samostalne demokratske srpske stranke **Milorada Pupovca** i rekao mu kako planira privatno posjetiti Jasenovac, mjesto na kojem se za vreme NDH nalazio ustaški koncentracijski logor u kojem su stradali brojni Srbi u Drugom svjetskom ratu. Pupovcu je navodno rekao kako dolazi u privatni posjet Hrvatskoj i, ako želi, da se može i pridružiti, a ako smatra da treba, obavijestiti i hrvatsku Vladu, što je Pupovac i učinio.

Ministarstvo vanjskih poslova Srbije uzvratilo je diplomatskom notom u kojoj se navodi kako je Ministarstvo »šokirano protupravnom, antieuropskom i anticivilizacijskom odlukom MVEP-a Hrvatske kojom se, na osnovu arbitrarno iskazane volje hrvatskih vlasti i grubo kršeći princip slobode kretanja, zabranjuje dolazak predsjedniku Republike Srbije u Jasenovac, na mjesto stradanja

više stotina tisuća nevinih žrtava srpske, židovske, romske i drugih nacionalnosti«, i poručuje kako je namjera predsjednika Vučića bila »samo da položi cvijeće i zapali svijeću«.

Nadalje se navodi kako je predsjednik Vučić zainteresiran učiniti službeni posjet Spomen području Jasenovac u bilo kom terminu u razdoblju do 17. rujna 2022. godine i kako se očekuje omogućavanje neometanog posjeta predsjednika Vučiću »i u tom smislu, od hrvatske strane očekuje da za tu priliku pruži odgovarajući tretman koji se odnosi na najviše strane dužnosnike, uključujući i sve potrebne sigurnosne aspekte«.

Vučić: Treći pokušaj posjeta

Nakon brojnih napisa u medijima i izjava političara, predsjednik Vučić sazvao je konferenciju za medije na kojoj je rekao kako nije želio »banuti« u Jasenovac, te da su domaći i regionalni mediji tako prenijeli.

»Mi smo htjeli u tišini predati notu. Krenuli su zato u napad sumanutim argumentima, Vučić će doći da položi cvijeće i upali svijeće. Naš grijeh se svodi na to da sam želio ući u zemlju EU i položiti cvijet«, rekao je Vučić i pokazao naslovne strane novina koje su pisale o njegovom (ne)odlasku u Jasenovac.

Rekao je kako su iz njegovog kabineta 2. rujna 2021. prvi puta kontaktirali Plenkovićev kabinet, kako bi Jasenovac posjetio 10. rujna.

»Dva dana kasnije, 4. rujna, stiže odgovor da se posjet pomjeri zbog 'unutarnje političke situacije'. Mi smo to prihvatili, a o tome nikoga nismo ni obavijestili, tako se to radi s partnerima. Prvog ožujka smo ponovili molbu, a nakon dva dana dobili smo poruku 'posjet nije dobrodošao u ovom trenutku'. Donio sam odluku da ne odemo u Jasenovac, a nikome o tome nismo kukali niti smo se žalili«, rekao je Vučić. Kako je dodao, došao je treći put i o tome je obavijestio Pupovca.

»Rekao sam da ćemo poći i doći u Jasenovac, da ću biti korektan, da ćemo ponijeti jednu kameru, a o događaju bismo naknadno obavijestili javnost. Sramota je da 81 godinu od osnivanja Jasenovca nijedan srpski predsjednik nije tamo otišao«, rekao je Vučić.

Vučić je rekao kako želi imati civiliziranu komunikaciju s Hrvatskom, a na pitanje zašto ponovo nije ispoštovao protokol kada je riječ o posjetu Jasenovcu, rekao je da se preko MVP-a ide kada je riječ o posjetima na najvišem nivou.

»Grić Radman je došao u Petrovaradin bez odobrenja našeg Ministarstva i nitko ga nije zaustavio na granici. Ministar znanosti i obrazovanja je bio u lipnju, gradonačelnik Osijeka u svibnju je bio u Subotici... Nitko ih nije zabranio niti zaustavio. Kad god mi kažu, ja ću otići. Za mene je odavanje počasti srpskim mučenicima od najvećeg značaja i kad god mi odobre, otići ću, ali se plašim da od tog posla nema ništa«, izjavio je Vučić.

Naglasio je kako je službeno htio dogovoriti posjet Jasenovcu, ali nije htio prihvatiti da opet nije vrijeme.

Pupovac: Odsustvo komunikacije

»Dolazak predsjednika Srbije Aleksandra Vučića u Jasenovac ne bi smjelo biti provokacija«, rekao je saborski zastupnik i predsjednik SDSS-a Milorad Pupovac na konferenciji za medije u Zagrebu.

»Trebali su se tražiti alternativni načini da se osigura njegov dolazak, pogotovo što je dva puta u nepunih godinu dana postojala komunikacija o datumima kad bi se to moglo dogoditi pa su se strane sporazumjele, a posjet odgodio. Ovaj put je ta komunikacija izostala, a moj napor da se osigura propao. To je ozbiljan problem«, rekao je Pupovac.

»Ovaj slučaj je pokazao kako nema ni elementarnih preventivnih mehanizama komunikacije da se izbjegnu krizne okolnosti, a kamoli da se progresivno komunicira o pitanju koje je od bitnog značenja za obje zemlje – da se sačuva postignuti nivo prava Srba u Hrvatskoj i da se unaprijedi nivo prava Hrvata u Srbiji«, naglasio je Pupovac.

Plenković: Kad se steknu uvjeti

»Točno je, znam za inicijativu krajem veljače. Rekli smo da tada nije moment i to je bilo to. Za ovaj drugi pokušaj dolaska saznali smo neslužbeno. Kazali smo da nije trenutak. Kada se steknu uvjeti, možemo razgovarati o njegovu dolasku«, rekao je hrvatski premijer **Andrej Plenković** i osvrnuo se na naslovnice srbijanskih tabloida, no rekao je kako ih on nema sa sobom i da neće biti teatralan.

»Baš da smo mi ustaška vlada, i to pošteno na naslovnicama srbijanskih medija... Mislio sam da smo jugoslaveni, jugokomunisti, udbaši, orjunaši. Sad nosimo i epitet

ustaške vlade, i to na službenim stranicama srbijanskog Ministarstva», rekao je Plenković.

Rekao je i kako se Vučićeva pokušaja dolaska u Jasenovac u rujnu ne sjeća, ali da će provjeriti.

Novinari su ga pitali i kad će biti pravi trenutak za Vučićev dolazak u Jasenovac.

»To ima svoje političke konzekvence. Hrvatska je država koja drži do sebe, do svojih susjeda... Ovakve vrste posjeta se ne događaju samo tako. Meni ne bi palo na pamet da idem nenajavljeno negdje. Treba više razgovarati, komunicirati... Lijepiti etikete, imati histerične reakcije, malo mi to djeluje smiješno. Nije da me to previše dira...«, rekao je.

»Pustit ćemo sada malo da se to slegne, kad se uspostavi normalna komunikacija, razgovarat ćemo što, kako i kada«, odgovorio je na pitanje hoće li se Vučiću omogućiti dolazak u Hrvatsku u rujnu.

Poruke iz Vlade Srbije

Premijerka Srbije **Ana Brnabić** izjavila je kako je predsjednik Vučić htio privatno posjetiti Jasenovac, ali je odgodio posjet »zarad dobrih odnosa« Srbije i Hrvatske. Ona je na TV *Pink* povodom pisanja *Jutarnjeg lista* rekla da je taj postupak hrvatskih vlasti »najveći skandal u modernoj povijesti Srbije i Hrvatske« i dodala da je to »brutalno gaženje slobode kretanja«.

»Vučić će sad tražiti službeno posjet, pa da vidimo te europske vrijednosti«, rekla je Brnabić.

Ona je rekla kako ostaje da se čuje službeni stav Vlade Srbije, što će dalje biti učinjeno po ovom pitanju i istakla da Srbija želi normalizaciju odnosa s Hrvatskom, ali da to mora počivati i na poštovanju srpskih žrtava.

Ministar vanjskih poslova **Nikola Selaković** odbacio je kao »besmislen« procjenu hrvatskih dužnosnika da je planirani posjet predsjednika Vučića Jasenovcu bio neiskren i motiviran unutarpolitičkim razlozima. Odbacio je i navode da se Srbija ne želi baviti pitanjem nestalih osoba i da ne poštuje sporazum o nacionalnim manjinama.

Ministar unutarnjih poslova **Aleksandar Vulin** hrvatsku je Vladu na službenom sajtu Ministarstva proglasio »ustaškom«.

»Odlukom ustaške Vlade Andreja Plenkovića predsjedniku Aleksandru Vučiću zabranjeno je posjetiti Jasenovac. Aleksandru Vučiću, unuku jasenovačke žrtve, nije dozvoljeno pokloniti se uspomeni na stotine tisuća zaklanih Srba, Židova i Roma. Predsjedniku Republike Srbije nije dozvoljeno obići najveće srpsko stratište. Ustaše danas, članice Europske unije, ne vole da ih se podsjeća koliko su djece poklali«, naveo je Vulin u pisanoj izjavi.

Vulin je najavio da svi funkcioneri hrvatske države, svi nositelji službenih ili diplomatskih pasoša ubuduće moraju posebno najaviti i obrazložiti svoj posjet ili prolazak kroz Srbiju i bit će stavljeni na poseban režim kontrole.

»Tako će biti dok sam ja ministar policije ili dok se Hrvatska ne počne ponašati kao da nije NDH«, naveo je Vulin u saopćenju.

Odvjetnik za ljudska prava **Aleksandar Olenik** najavio je da će Republičkom javnom tužiteljstvu podnijeti kazne-

nu prijavu protiv ministra unutarnjih poslova Srbije Aleksandra Vulina za kazneno djelo povrede ugleda strane države, odnosno uvreda izrečenih na račun Hrvatske.

Žigmanov: Brutalni antihrvatski narativi

Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** je ocijenio za dnevni list *Danas* da predsjednik Vučić ima pravo posjetiti Spomen područje Jasenovac, ali je istovremeno nedopustivo etiketiranje poput »ustaška vlada«.

»Treba reći kako bez kritičkog odnosa nema demokracije, no ona pretpostavlja uljuđenost i istinu. Načelno je dopušteno podvrgavati kritici postupke Vlade Republike Hrvatske, ali imenovanje 'ustaška vlada' je nedopustivo i pogubno. Uzusi u međunarodnim odnosima tako što isključuju. S druge strane, riječ je o osjetljivom pitanju pa olakosti u pristupu mogu dodatno otežati i uvećati osjetljivosti samoga problema, na štetu svih«, rekao je Žigmanov u razgovoru za *Danas*.

Istaknuo je da jedna od posljedica najnovijeg nesporkuma u hrvatsko-srpskim odnosima, koja će najviše pogoditi Hrvate u Srbiji, jest gotovo sveprisutnost brutalnih antihrvatskih narativa u srbijanskoj javnosti.

»Stajališta DSHV-a su da ne postoji ništa vrijedno u društvima što bi trebalo razrješavati izvan okvira suradnje i dijaloga, te posvećenosti izgradnji međusobnog povjerenja. Dakle, predsjednik Vučić ima pravo posjetiti Spomen područje Jasenovac. Ujedno, snažno osuđujemo svako djelovanje, bez obzira s koje strane dolazilo, koje za posljedicu nema smirivanje napetosti u hrvatsko-srpskim odnosima, a s gnušanjem odbacujemo pokušaje, čak i na razini insinuacija, da se Hrvati u Srbiji uvuku u ovaj sukob«, istaknuo je Žigmanov.

Tadić: Kršenje protokola i provokacija

Bivši predsjednik Srbije i lider SDS-a **Boris Tadić** ocijenio je da je sve oko planiranog posjeta Aleksandra Vučića Jasenovcu – provokacija. Prema njegovim riječima, predsjednik Srbije je morao obavijestiti hrvatsku vladu o svojim planovima, a ovo što se dogodilo je samo Vučićeva »kvazipatriotska predstava«, pomoću koje na opasan način trguje nacionalnim osjećajima.

»Vučić i ostali predstavnici ove vlasti znali su da se radi o kršenju protokola, pa je opravdano postaviti pitanje je li Vučić najavio privatni posjet znajući točno kakav će odgovor dobiti kako bi namjerno isprovocirao još jednu kvazidomoljubnu predstavu. Osim toga, njegova najava privatnog posjeta Jasenovcu potpuno je neprimjerena i svojevršno ponižavanje takvog posjeta, jer ako doista želi odati počast žrtvama Jasenovca, zašto bi se odrekao funkcije koju ima kao predsjednik države i išao privatno?«, rekao je Tadić i ponovio kako on jeste bio u ulozi predsjednika države na komemorativnom skupu na području logora Jasenovac, odnosno u Donjoj Gradini.

H. R.

Javni poziv za popisivače

Republički zavod za statistiku angažirat će oko 15.000 popisivača za potrebe provođenja Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova 2022. godine u Republici Srbiji. Javni poziv za prijavu kandidata objavljen je, prema ranijim najavama, danas, u petak, 22. srpnja.

Prijavljivanje zainteresiranih kandidata vrši se isključivo popunjavanjem elektroničke prijave na sajtu Republičkog zavoda za statistiku (stat.gov.rs) i na sajtu Popisa (popis2022.stat.gov.rs), u periodu do 5. kolovoza 2022. godine.

Potpora hrvatskim studentima

Hrvatsko prosvjetno društvo *Bela Gabrić* otvorilo je natječaj 13. lipnja za dobivanje jednokratne financijske potpore u iznosu od 6.000 dinara namijenjene studentima, pripadnicima hrvatske zajednice koji studiraju u Srbiji.

Zbog velikog broja studenata koji su se prijavili na natječaj, HPD *Bela Gabrić* u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem u Srbiji i Novinsko-izdavačkom ustanovom *Hrvatska riječ* osiguralo je dodatna sredstva kojima se početna kvota od 30 studenata proširila te će jednokratnu potporu primiti 37 studenata, u ukupnom iznosu od 220.000 dinara.

Svi studenti koji su ostvarili pravo na dobivanje jednokratne potpore ugovore će potpisati u ponedjeljak, 25. srpnja, u 19 sati u prostorijama Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Nakon potpisivanja ugovore bit će održan sastanak i druženje sa studentima koji studiraju u Hrvatskoj.

Konzultacije o radnoj verziji Akcijskog plana

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog pozvalo je na online konzultacije predstavnike svih tijela javne vlasti u Srbiji, predstavnike nacionalnih vijeća nacionalnih manjina, zainteresirane pojedince, nevladine organizacije, predstavnike akademske zajednice i druge zainteresirane subjekte za Akcijski plan za ostvarivanje prava nacionalnih manjina za razdoblje od 2022. do 2025. Na radnu verziju Akcijskog plana sugestije i komentari mogu se poslati do 26. srpnja.

Sugestije i komentari mogu se dostaviti isključivo na priloženom obrascu, koji možete naći na internetskoj stranici Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog <https://www.minljmpdd.gov.rs/lat/javne-konzultacije.php>, na elektroničku adresu akcioniplanmanjine@minljmpdd.gov.rs i putem portala e-Konzultacije <https://ekonzultacije.gov.rs/>.

Akcijski plan za ostvarivanje prava nacionalnih manjina za razdoblje od 2022. do 2025. godine nastao je u okviru pregovaračkog procesa za Poglavlje 23: Pravosuđe i osnovna prava. Akcijski plan treba unaprijediti sistem zaštite individualnih i kolektivnih prava pripadnika nacionalnih manjina u Srbiji, sukladno europskim standardima i poboljšati uvjete za dosljedniju primjenu propisa, koji će pridonijeti sudjelovanju pripadnika manjina u javnom životu i većoj održivosti mehanizama i sistemskih garancija.

Akcijski plan sadrži 11 poglavlja – osobni statusni položaj, zabrana diskriminacije, područje kulture i medija, sloboda vjerskog izražavanja, uporaba jezika i pisma, obrazovanje, demokratska participacija, odgovarajuća zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u javnom sektoru i javnim poduzećima, nacionalna vijeća nacionalnih manjina, ekonomski položaj pripadnika manjinskih zajednica i međunarodna suradnja.

Priprema za novo proračunsko razdoblje

»**V**ojvodina je privukla 130 milijuna eura iz europskih fondova od 2014. godine čime je realizirano 869 projekata, od kojih su 89 realizirale jedinice lokalne samouprave«, izjavio je predsjednik Pokrajinske vlade **Igor Mirović** na predstavljanju Pregleda stanja i mjera podrške jedinicama lokalne samouprave u AP Vojvodini.

FOTO: APV

Kako bi se iz europskih fondova privlačila još značajnija sredstva, Mirović je istakao da je na inicijativu Pokrajinske vlade Fond za europske poslove napravio analizu toga na koji način da se pomogne manje razvijenim općinama kako bi u tehničkom, programskom i financijskom smislu uspjele privući dodatna financijska sredstva u predstojećem proračunskom razdoblju, koji će biti završen 2027. godine.

Planirano je devet mjera podrške koje će pomoći jačanje znanja i kapaciteta zaposlenih u lokalnim samoupravama na polju projektnog menadžmenta, strateškog planiranja i kreiranja adekvatnih projektnih prijedloga kako bi što lakše mogli naći financijska sredstva – bespovratna ili kreditne linije za ulaganja u lokalne sredine.

Primat prava nad realitetom

Prema dr. sc. Cvikić, ne samo o hrvatskoj nacionalnoj manjini nego i o svim nacionalnim manjinama u Srbiji se iz diskursa izvješća jako malo može doznati o njihovom stvarnom položaju i problemima, jer »samorefleksivnost kao opća karakteristika suvremenoga srbijanskog društva na razini utvrđivanja stvarnih uzroka, ali i posljedica koje određuju život manjinskih zajednica ne postoji«

A analizom diskursa različitih tekstova o položaju i statusu hrvatske nacionalne manjine u Srbiji, a koje proizvode međunarodne i domaće organizacije/institucije, udruge civilnog društva, eksperti i znanstvenici, dr. sc. **Sandra Cvikić** je u svom članku *Srbijanski proces tranzicijske pravde i položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i Vojvodini* nastojala ukazati na način na koji je diskurs o položaju i pravima hrvatske nacionalne manjine u Srbiji oblikovan procesom tranzicijske pravde od 2002. godine do danas. Cilj je njene analize bio utvrditi »zašto su neki iskazi i/ili tvrdnje našli svoje mjesto u diskursu znanja o hrvatskoj nacionalnoj manjini u Srbiji a neki ne«.

U radu je, među ostalim, analizirala Akcijski plan za ostvarivanje prava nacionalnih manjina u Srbiji kako bi utvrdila karakteristike diskursa zakonodavnog normiranja života hrvatske nacionalne zajednice.

Akcijski plan i izvješća

Akcijski plan za ostvarivanje prava nacionalnih manjina u Srbiji nastao je po uzoru na planske okvirne dokumente Europske unije 2016. godine, tri godine nakon što je Srbija započela službene pregovore o pristupanju EU. Naime, Srbija je potpisala s EU Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju 2008. godine, a od siječnja 2013. započeli su i službeno pristupni pregovori.

Akcijskim planom žele se ciljano otkloniti nedostaci u osiguranju prava i sloboda nacionalnih manjina u Srbiji (koje su utvrdili eksperti Vijeća Europe), kroz mjere i aktivnosti koje će odrediti budući razvoj i integraciju nacionalnih manjina, navodi se među ostalim u ovom planu.

Nakon sažetog prikaza svih jedanaest poglavlja dr. sc. Cvikić postavlja pitanje jesu li se i u kojoj mjeri ostvarile planirane aktivnosti tako da se poboljša položaj nacionalnih manjina u Srbiji pa tako i položaj hrvatske nacionalne manjine.

Odgovor na to pitanje je autorica potražila u izvješćima domaćih i međunarodnih institucija i organizacija koje nastaju nakon 2016. godine.

Na temelju analize izvješća Vijeća Europe iz 2018. godine dr. sc. Cvikić je zaključila kako je »vidljiva stagnacija ili pogoršanje stanja vezanog za ispunjavanje obveza Srbije u uporabi hrvatskog jezika, dok je napredak

ustanovljen jedino u području bilateralnih i multilateralnih međudržavnih odnosa država u kojima žive govornici hrvatskog jezika«.

U četvrtom mišljenju za Srbiju savjetodavnog tijela Vijeća Europe o provedbi Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina iz 2019. godine pak, navodi, da je zakonodavni okvir solidan, ali se njegovo provođenje ne nadzire kroz pristupe temeljene na dokazima.

Tako izvješće naglašava kako zbog nedostatnih podataka nije moguće procijeniti zastupljenost nacionalnih manjina u državnoj upravi, dok nacionalne manjine kontinuirano izvještavaju o tome da su podzastupljene čak i u onim lokalnim uredima državne uprave i područjima u kojima su tradicionalno naseljeni ili žive u većem broju. Stoga se ističe kako je potrebno značajno poboljšati zastupljenost nacionalnih manjina na lokalnoj razini kako bi se osigurala njihova integracija i uključenost u društvo.

Također se ističe kako je, osim toga što ne postoje pouzdani ili ikakvi podatci za procjenu učinkovitosti provedbe mjera osiguranja manjinskih prava iznimno malo i istraživanja/studija koja se bave međuetničkim odnosima u Srbiji.

Nadalje, dr. sc. Cvikić navodi sve zakone koji uređuju područje zaštite nacionalno-manjinskih prava i izvješća domaćih i europskih tijela, izvješća ombudsmana.

Među ostalim, autorica navodi preporuku Europske komisije nakon ex post analize trenutnog akcijskog plana da Srbija treba uspostaviti okvir za sustavno prikupljanje podataka i revitalizirati međuetničke odnose, uzimajući pri tome u obzir kako u taj proces treba uključiti većinski narod.

U samo jednoj rečenici se u ovom izvješću iznosi tvrdnja kako unatoč obvezama zakonodavca da uzme u obzir etničku strukturu stanovništva manjine i dalje ostaju podzastupljene u javnoj upravi. U izvješću se navodi i kako, unatoč tome što je zakon o državnim službenicima uveo određene promjene kako bi se uveli registri javnih/

državnih zaposlenika u okviru kojih se daje mogućnost da osobe dragovoljno iznesu svoju nacionalnu pripadnost i da se ti podatci prikupe, cjelokupni sustav još nije u funkciji.

Moć zakonodavnog normiranja

Autorica navodi kako ne pretendira dati iscrpan prikaz stanja i učinaka primjene zakonodavno-normativnog okvira zaštite prava i sloboda hrvatske nacionalne manjine već nastoji pokazati kako kroz normiranje života u

svrhu osiguranja ravnopravnosti i integriranosti manjinskih populacija u postkonfliktno društvo na univerzalnim vrijednostima propagiranih politika tranzicijske pravde, ali i Europske unije, često dugi niz godina ne dolazi do željenih društvenih promjena. Suprotno od očekivanog, tvrdi autorica, način primjene ali i društveno-politički kontekst posebnosti lokalnih sredina određuju trajanje i tijek

aktivnosti, kako državnih institucija i organizacija, tako i samih lokalnih zajednica koje u svojim sredinama trebaju izgrađivati suživot temeljen na povjerenju i toleranciji.

Isto toliko koliko su i popisi, odnosno brojke, određujuća determinanta položaja i prava što ih hrvatska nacionalna manjina ima u Srbiji toliko su to i zakonski akti koji u praksi sve do danas nisu omogućili puno integriranje hrvatskih zajednica u poslijeratno srbijansko društvo.

Iščitavajući izvješća, autorica ističe kako izvješća kontinuirano izostavljaju inicijalne uzroke koji određuju društveni položaj hrvatske nacionalne manjine u suvremenom srbijanskom društvu, ali i odnos većinskog naroda prema pripadnicima hrvatskog naroda – a to su ratovi i teret tog povijesnog naslijeđa trauma, nasilja i progona koji nose i manjinske zajednice i većinski narod.

Autorica ističe i nedostatak podataka o ostvarivanju manjinskih prava: »Također se ne zna gotovo ništa o načinu na koji se prava i slobode hrvatske nacionalne manjine ostvaruju na lokalnim razinama općina i AP Vojvodine gdje ih brojčano ima najviše, dok izvješća najčešće generaliziraju probleme nacionalnih manjina što posljedično dovodi do njihova normiranja u kategorije koje ne odgovaraju stvarnoj slici stanja za svaki manjinski narod pojedinačno. Moć zakonodavnog normiranja života pripadnika hrvatske nacionalne manjine u suvremenom srbijanskom društvu prema tome perpetuira odnos podjarmljivanja i kontrole dok istodobno propisuje prava i slobode kojima se u postkonfliktnom realitetu srbijanskog procesa tranzicijske pravde hrvatske zajednice trebaju integrirati«.

Diskurs zakonodavnog normiranja u planskim dokumentima, ali i izvješćima, tvrdi autorica, »pretpostavlja primat prava nad realitetom življenja manjinskih naroda koji u okolnostima dubokih društveno-političkih previranja s tragičnim ishodom velikih ratnih razaranja i ljudskih gubitaka, u srbijanskom društvu postkonfliktno tranzicije i eurointegracije trebaju izgraditi život kao da tog naslijeđa nema i da ih većinski narod prihvaća, jer je prošao katarzu suočavanja s prošlošću koju proces tranzicije zahtijeva«.

Prema dr. sc. Cvikić, ne samo o hrvatskoj nacionalnoj manjini nego i o svim nacionalnim manjinama u Srbiji, iz diskursa izvješća jako malo se može doznati o njihovom stvarnom položaju i problemima jer »samorefleksivnost kao opća karakteristika suvremenoga srbijanskog društva na razini utvrđivanja stvarnih uzroka ali i posljedica koje određuju život manjinskih zajednica ne postoji«.

J. D.

Izvor: Sandra Cvikić, *Srbijanski proces tranzicijske pravde i položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i Vojvodini*, u: *Demografska i društvena održivost Hrvata u Vojvodini*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2022.

Prim. dr. med. Marko Sente, predsjednik HGU-a *Festival bunjevački pisama*

Naš liječnik

Intervju vodila: Ivana Petrekanić Sič

U lipnju 2001. godine, u HKC-u Bunjevačko kolo održan je I. Festival bunjevački pisama.

Taj je događaj bio izuzetno uspješan, to je bilo takvo oduševljenje ljudi da mi i danas zatreperi glas kada govorim o njemu. Rekao bih da je ovaj festival jedna od najvažnijih i najznačajnijih glazbenih manifestacija hrvatske zajednice u Bačkoj * Osjećam se ostvarenim, ispunio sam svoj životni san, radio sam i radim posao koji volim. Odgojen sam tako da pripadam bunjevačkoj zajednici i uvijek sam živio s osjećajem da je najružnije stidjeti se svog podrijetla ili, ne daj Bože, odreći ga se zarad neke dobiti u životu

Unatoč činjenici da obavlja jedan od najsloženijih, najodgovornijih i najstresnijih poslova i da mu je odmah iza profesije, inače posvećene najcjenjenijem i najvažnijem segmentu ljudskog života – zdravlju, njegova obitelj, prim. dr. med. **Marko Sente** gotovo tri desetljeća angažiran je i aktivan u vjerskom i društveno-kulturnom životu hrvatske zajednice na sjeveru Bačke. Jedan od »plodova« tog angažmana je i nedavno objavljena knjiga *Otrgnuto od zaborava – Naši liječnici*, čiji je autor ovaj poznati i priznati subotički otorinolaringolog, a koju čine biografije 22 liječnika, gotovo svih podrijetlom bunjevačkih Hrvata. Oni su, osim struci kojom su se bavili, svoj neizmjerni i nesebični doprinos dali i društveno-političkom razvoju ovdašnjih bunjevačkih Hrvata, a i dr. Sente je zasigurno zaslužio da se jednog dana nađe u ovakvoj ili sličnoj monografiji posvećenoj »našim liječnicima«.

Prim. dr. med. Marko Sente rođen je na Paliću, gdje je pohađao osnovnu školu, Srednju medicinsku završio je u Subotici, nakon čega se zaposlio u subotičkoj Općoj bolnici kao medicinski tehničar na Odjelu za bolesti uha, grla i nosa. Nakon odsluženja vojnog roka upisao se na Medicinski fakultet u Beogradu, koji je završio 1979. godine, a po obavljanju pripravničkog staža u subotičkoj bolnici zaposlio se u općoj medicini Doma zdravlja. Nakon pola godine biva premješten na Palić gdje je i primljen kao stalno zaposleni liječnik na Paliću, gdje je ostao do rujna 1983. kada se vraća u Opću bolnicu na Odjel za uho, grlo i nos gdje je radio kao medicinski tehničar i tamo započeo svoju specijalizaciju iz otorinolaringologije. Po završetku specijalizacije nastavio je raditi na ORL odjelu.

► **Kako ste se opredijelili za otorinolaringologiju i jeste li imali nekog uzora što se konkretno te specijalnosti tiče?**

Tadašnji profesor ORL kojeg sam imao u srednjoj školi, dr. **Gubás**, imao je zadatak izabrati troje učenika iz generacije koji će biti primljeni na ušni odjel, a jedan od njih sam bio ja. Jako sam volio internu medicinu, što sam uzeo i za diplomski i svi su očekivali da ću raditi na internom odjelu. No, budući da sam rekao dr. Gubásu da ću se javiti da radim na ORL odjelu, otišao sam tamo, javio se glavnoj sestri bolnice **Julki Milićević**, i bez obzira što mi je nudila angažman na drugim odjelima, držao sam se ušnog odnosno dane riječi, tamo sam primljen i tamo sam započeo svoju karijeru. Moja generacija u Srednjoj medicinskoj školi imala je sreću u smislu da smo imali jako dobre profesore stručnih predmeta. To je bila plejada priznatih, uvaženih liječnika poput dr. **Kopilovića** internista, dr. **Vulović** nam je predavao tuberkulozu i higijenu, dr. **Filipović** zarazne bolesti, tu je bio dr. **Andrija Cvijin**. Oni su bili jako zainteresirani da nas što bolje nauče i obuče za budući liječnički rad. Imao sam tako dobru osnovu da sam već četvrti dan na odjelu počeo raditi samostalno, bez potrebe za pomoći i nadzorom glavne sestre.

► **Nakon dugogodišnjeg rada u subotičkoj Općoj bolnici, odlučili ste se za rad u privatnoj praksi i to na način da otvorite svoju polikliniku...**

Čim su zakonske mogućnosti to dozvolile, što je bilo prije oko 30 godina, počeli smo razmišljati sa suprugom **Ružom** da otvorimo svoju privatnu ordinaciju. Počeo sam raditi privatno u jednoj od tada otvorenih privatnih poliklinika, sve dok se nisu stekli uvjeti da otvorimo našu, što se i dogodilo prije 18 godina. Kada je došlo do toga, moja supruga je dala otkaz u tadašnjem Higijenskom zavodu u Subotici gdje je završila specijalizaciju iz socijalne medicine i bila voditeljica Službe za socijalnu medicinu i zdravstvenu informatiku, nakon čega je volonerski radila specijalizaciju iz dermatologije. Kada je položila ispit, otvorili smo našu ordinaciju 1. srpnja 2004. na mjestu gdje se i sada nalazi. U to vrijeme smo imali tri ordinacije i sobu za odmor, a ja sam oko 15 godina paralelno radio u bolnici i u našoj poliklinici dok mi to nije postalo opterećenje i tako u posljednjih oko pet godina radim samo u poliklinici. Ovdje imamo registrirane praktično sve službe – noseće su otorinolaringologija, gdje smo u gradu naj-

bolje opremljeni s dijagnostikom, te dermatologija, u koje smo najviše investirali. Imamo odličnu ginekologiju, internu medicinu sa svim subspecijalizacijama (gastroenterologijom, endokrinologijom itd.), imamo kirurgiju, ortopediju, neuropsihijatriju, pedijatriju, oftalmologiju... Jedino što nemamo je laboratorij i rehabilitacija, a od dijagnostičkih sredstava CT i magnetnu rezonancu, ali to nadopunjujemo uz odličnu suradnju s odgovarajućim »sestrinskim« ordinacijama.

► **Uz Vaš profesionalni rad, unatrag više desetljeća angažirani ste i aktivni i u vjerskom i društveno-kulturnom životu ovdašnje hrvatske zajednice. Spomenimo tu prvo Hrvatsku glazbenu udrugu *Festival bunjevački pisama* čiji ste predsjednik, a u okviru čijeg je djelovanja Vaša značajna uloga u pokretanju istoimenog glazbenog događaja koji se održava u kontinuitetu više od 20 godina. S kojom idejom i ciljem ste pokrenuli ovaj festival?**

Kako sam naveo i u *Monografiji* koju sam napisao kada smo napunili naših prvih 15 godina, ideja se rodila 1996. godine kada je gospodin **Stipan Jaramazović** sa svojim Subotičkim tamburaškim orkestrom organizirao jedan izuzetan događaj na kojem je nastupilo 100 tamburaša. Nakon toga sam predložio da bi bilo dobro da se napravi jedna manifestacija na kojoj bi se svi ti mladi muzičari mogli iskazati na drugi način, a ne samo kao interpretatori tuđe glazbe. Dakle, da se napravi jedan festival koji bi pružio mogućnost mladim ljudima da se iskažu i kao kompozitori, aranžeri, pisci tekstova. Mnogi su glede toga bili prilično skeptični i smatrali su da je to neizvodljivo pa sam tu svoju priču iznio tadašnjem predsjedniku HKC-a *Bunjevačko kolo* **Beli Ivkoviću**, koji je rekao da je to divna ideja i da će pružiti svu logističku potporu, ali da ja to organiziram. U to vrijeme sam pripremao subspecijalistički ispit, pisao brojne radove, bio angažiran u stručnim društvima i ta je ideja ostala na čekanju sve do 2000., kada sam je izložio nekadašnjem vrsnom glazbeniku, harmonikašu **Antušu Gabriću**, također glazbeniku **Vojislavu Temunoviću** i **Miroslavu Kujundžiću**. Iznio sam im kako sam sve to zamislio, koncepciju, i oni su se sa svime složili. Napravili smo Pravilnik, proglasili se za Inicijativni odbor, izabran sam za predsjednika i u lipnju 2001. godine, u HKC-u *Bunjevačko kolo* održan je I. Festival bunjevački pisama. Taj je događaj bio izuzetno uspješan, imali smo podršku svih kojima smo se obratili. To je bilo takvo oduševljenje ljudi da mi i danas zatreperi glas kada govorim o njemu, doista je bio nešto posebno. Pokazao se kao izuzetno važan do današnjih dana i mnogi mladi ljudi su putem njega mogli pokazati svoje talente, ostvariti neke svoje želje, naći svoj put, a mi koji smo bili angažirani, našli smo veliko zadovoljstvo u tome što radimo s njima. Svake godine imamo goste iz Hrvatske, Mađarske, dakle otvoreni smo i za glazbenike izvan naših granica. Nakon 15. Festivala smo napravili *Monografiju*, za koju sam pripremio tekstove, a za glazbeni dio je bio zadužen Vojislav Temunović. Također je važno istaknuti da je nakon svakog festivala izdan CD s pjesmama koje su izvedene na njemu. Rekao bih da je

ovaj festival jedna od najvažnijih i najznačajnijih glazbenih manifestacija hrvatske zajednice u Bačkoj. Kada smo krenuli s tim, shvatili smo da nam nedostaje pomladak pa smo nakon pet godina započeli s održavanjem Smotre dječjih pjevača i zborova. Zamisao je bila da smotru otvore *kraljice* s nekom *kraljičkom pismom*, a za himnu smo, na moj prijedlog, odabrali skladbu **Đule Milodanović** *Subotica milija od zlata*, koja se meni izuzetno sviđa. Prve tri godine Festivalom je dirigirao prof. Vojislav Temunović, sljedeće tri profesor **Branko Ivanković Radaković**, nakon kojih nam se kao dirigentica priključila profesorica **Mira Temunović**, koja je preuzela i stručni dio rada sa Smotrom.

► **Također ste inicijator i za održavanje misa zahvalnica za početak i kraj školske godine učenika koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku...**

Kada smo napravili prvu Smotru, to je trebalo biti za djecu, i kada je ona završena učiteljica **Ana Čavrgov** me pita: »Marko, a di su nam dica?«. Naime, dvoranu su ispunili roditelji i bliža rodbina, a najmanje je bilo djece za koju je to trebao biti poticaj da dođu i sudjeluju. Tada sam shvatio što bi trebalo uraditi, napravili smo generalnu probu dan-dva prije Smotre i na nju doveli svu djecu (oko 400) koja su pohađala nastavu na hrvatskom jeziku u Subotici i okolici. Imao sam ideju da to bude ne samo glazbeni spektakl za njih, već da ih odvedemo u crkvu, da počnemo onako kako je mene moj tata učio – blagoslovom. Također i da nešto čuju o značaju bunjevačke zajednice u samom razvoju Subotice i da nakon toga odslušaju koncert. Dogovorili smo s prečasnim **Stjepanom Beretićem** da održimo misu za blagoslov za početak školske godine i nakon toga smo ih odveli u povijesni obilazak Gradske kuće. Ta prva misa zahvalnica i ujedno i Smotra, u organizaciji HGU-a *Festival bunjevački pisama* održani su 2005. godine, a budući da se ova ideja svidjela vlč. Beretiću, predložio je da se misa zahvalnica održi i za kraj školske godine. To je ušlo u praksu do današnjih dana kada, osim učenika koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, dolaze i djeca koja idu na katolički vjeronauk. Zahvaljujući nekadašnjem pokrajinskom tajniku zaduženom za obrazovanje prof. dr. sc. **Zoltánu Jegesu**, za vrijeme njegovog mandata, misa zahvalnica i misa za blagoslov uvršteni su u školski kalendar. Iza ovoga kao organizator više ne stoji HGU FBP, zamolio sam subotičkog biskupa **Slavka Večerina** da Subotička biskupija stane iza toga i nadam se da će to i biti tako, jer bi bilo šteta da se poslije toliko godina prekine ova tradicija da se djeca vide u katedrali, da se vidi da ih ima puno na vjeronauku, da nisu sami, da osjete to zajedništvo.

To su tri stvari koje je Hrvatska glazbena udruga uradila u ovo vrijeme, a ono što još smatram veoma važnim je što je ova udruga iz novca koji smo dobijali kao donaciju od naših sugrađana koji su nas bespogovorno podržavali svih ovih 20 godina i kojima sam jako zahvalan, uspjela kupiti kuću u gradu i ona sada raspolaze vlastitim prostorom. Jedan dio se mora renovirati, a jako bih volio kada bismo uspjeli napraviti i jednu malu koncertnu dvoranu

za 150-180 ljudi u kojoj bi organizirali koncerte, možda čak i na mjesečnoj razini, ali i druge sadržaje.

► **Prisutni ste i u najvećoj žetvenoj svečanosti bunjevačkih Hrvata *Dužijanci*. Imate ulogu crkvenog starješine koji dočekuje bandaša i bandašicu u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske pred početak svečane svete mise...**

Trudio sam se u vremenu koje je prošlo biti prisutan u zajednici u granicama svojih fizičkih i mentalnih mogućnosti. Tako sam uključen i u *Dužijancu*, i to od 1994. godine otkad sam crkveni starješina. Moja dužnost je, uz još jednog starješinu, da uz katedralnog župnika na dan *Dužijance* sačekamo bandaša i bandašicu i sve ostale bandaše i bandašice i pratiocima koji dolaze iz kerske crkve u katedralu na misu. Otpratimo ih do oltara, preuzmemo kruh i krunu nakon što ih predaju na oltaru i postavimo ih ispred, a poslije mise ispratimo bandaša i bandašicu do karuca, s čime je naša uloga završena. To je jedna počasna uloga, koja je bila važna kada je crkvena *Dužijanca* bila odvojena i kada se kruh nije predavao gradonačelniku već su ga preuzimale crkvene starješine. Bio sam i član Upravnog odbora dobrotvorne zajednice *Amor vincit* dok je postojala, kao i član Upravnog odbora prosvjetne udruge *Bela Gabrić*, kao i elektor u prvom sazivu Hrvatskog nacionalnog vijeća, međutim zbog prezauzetosti na poslu nisam se dalje mogao angažirati u njegovom radu. Naime, bio sam član Predsjedništva subotičke podružnice Društva liječnika Vojvodine, potom četiri godine predsjednik ove podružnice, bio sam član Predsjedništva otorinolaringologa Vojvodine, Srbije, potpredsjednik Predsjedništva otorinolaringologa Vojvodine, maksimalno sam bio angažiran u osnivanju Liječničke komore kada je donesen zakon o njenom osnivanju, u tri mandata sam bio predsjednik Skupštine Liječničke komore Vojvodine. Puno vremena sam posvetio osobnom stručnom usavršavanju. Kada sam 1992. godine imenovan za načelnika Odjela za uho, grlo i nos subotičke bolnice, vidio sam da je historijat ovog odjela nesređen, pa sam počeo s istraživanjem njegove povijesti. Rezultat toga je moja monografija posvećena povijesti Odjela ORL u Subotici, koja sada služi kao baza za neka buduća istraživanja.

► **Knjigu posvećenu povijesti otorinolaringologije u Subotici napisali ste 1997. godine, a nedavno je iz tiska izašla Vaša knjiga *Otrgnuto od zaborava – Naši liječnici*. U obje se prožimaju povijest i medicina, no ova druga je važna po tome što su u njoj prikazane biografije 22 liječnika, gotovo svih podrijetlom bunjevačkih Hrvata. Što je bio poticaj za njen nastanak?**

Poticaj za pisanje ove knjige bila je monografija o liječnicima nacionalnih manjina u zdravstvu Vojvodine, u kojoj su izostavljeni liječnici podrijetlom Hrvati. Znao sam za njeno izlaženje i pokušao sam pridonijeti da se u nju uvrsti i poglavlje o Hrvatima, međutim to nije naišlo na razumijevanje osobe kojoj sam se tim povodom obratio. Zbog toga sam sebi dao zadatak da prikupim barem pet biografija liječnika bunjevačkih Hrvata iz razdoblja na koje se odnosi spomenuta monografija, a to je ono između Prvog i Drugog svjetskog rata. Krenuo sam s prikupljanjem po-

dataka, a u posljednje tri godine mnogo intenzivnije, pa je tako ova monografija rezultat višegodišnjeg istraživanja i rada. Ona nema pretenzije da bude neko veliko znanstveno djelo, već prosto da budu zapisana imena ljudi koji su podrijetlom Bunjevci Hrvati s ovih prostora i budući da ih ima puno, napravio sam presjek pa smo objavili 22 biografije. Među njima ima izuzetnih imena poput dr. **Ante Sokčića**, koji je bio osnivač ORL klinike Vojnomedicinske akademije u Beogradu ('50-ih godina prošlog stoljeća), koja je bila najjača ustanova u nekadašnjoj SFRJ. Tu je i dr. **Vranje Sudarević** koji je bio i gradonačelnik Subotice i izuzetan borac za nacionalna prava ovdašnjih Hrvata. U njoj je objavljeno i sjećanje povjesničara umjetnosti **Bele Durancija** o dr. **Gezi Kubatoviću** koji je bio liječnik u Đurđinu, kao i brojni drugi zanimljivi tekstovi. Dok sam sve to izučavao, i sâm sam ostao zatečen kako malo znam o tim ljudima. Želja mi je bila da zapišem sve što mogu naći bez bilo kakvog suda o njihovom povijesnom značaju za ovaj grad, već da ostanu zapisane biografije na način kako ja to mogu prema svom znanju i mogućnostima. Inače, promocija ove knjige planirana je za 19. kolovoza u Čitanoci Gradske knjižnice Subotica, s početkom u 19 sati. Ima još više od 30 imena koja bi također trebala biti zabilježena i zapisana, što mi je plan u narednom periodu i uraditi, pa će to biti Knjiga II. Ujedno radim i na monografiji o paličkoj ambulanti u kojoj će biti prikazane biografije svih liječnika koji su u njoj radili prije mene, s jednim osvrtom na njeno nastajanje.

► **Bezrezervno ste posvećeni svojoj profesiji, dugo godina bavite se istraživačkim radom, pišete,**

aktivni ste u javnom životu hrvatske zajednice. Uz to ste i otac dva sina – Marka i Andrije. Može se reći da imate uistinu bogat i ispunjen život.

Osjećam se ostvarenim, ispunio sam svoj životni san, radio sam i radim posao koji volim. Oduvijek sam želio raditi u medicini i nikad ništa drugo nisam želio biti osim da budem liječnik, što sam i izjavio još sa svoje tri godine. Sve ostalo je dolazilo nekako samo po sebi, kvalitetno mi ispunjavajući slobodno vrijeme. Odgojen sam tako da pripadam bunjevačkoj zajednici i uvijek sam živio s osjećajem da je najružnije stidjeti se svog podrijetla ili, ne daj Bože, odreći ga se zarad neke dobiti u životu. Nikad nisam dijelio ljude po nacionalnoj, vjerskoj ili bilo kakvoj drugoj pripadnosti, moja osnovna podjela je bila na dobre i loše, a vezano za moju profesiju, na zdrave i bolesne. Uvijek sam bio otvoren prema svima i imam mnogo prijatelja različitih nacionalnih pripadnosti i različitih konfesija. Sad sam već u godinama kada čovjek mora shvatiti što je to što želi i što je to što može, odnosno treba znati sve prilagoditi svojim mogućnostima. Uvijek mi je dominantan bio moj posao, obitelj, i onda ostalo što se stigne. Vrijeme će pokazati je li to bilo svrsishodno, je li možda nešto trebalo raditi na drugačiji način. U svemu imam apsolutnu podršku i pomoć i mojih sinova **Marka i Andrije**, koji su sad već odrasli ljudi (29 i 30 godina), znaju biti i kritični kada to treba, i mogu reći da mi je život dobio pravi smisao kada sam postao roditelj. Sa svim kako jeste ja sam zadovoljan, zahvalan Bogu na zdravlju i svim ljudima koji me okružuju.

Folklorni odjel HKC-a *Bunjevačko kolo*, Subotica

U sjeni Eiffelovog tornja

U mjestu Garennes sur Eure u Normandiji (sjeverna Francuska) održan je Internacionalni festival u organizaciji Les Pierrots de la Vallée, a na njemu su uz folklorne skupine iz Normandije nastupili i folkloraši HKC-a Bunjevačko kolo iz Subotice

Tek je polovica ljeta, a članovi folklornog odjela Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* već sada mogu reći kako je ovo izuzetno aktivno ljeto. Naime, prošloga petka dio reprezentativnog i pripremnog ansambla vratio se s velike turneje – iz Francuske.

Oni su u periodu od 6. do 11. srpnja sudjelovali na Internacionalnom folklornom festivalu u mjestu Garennes sur Eure, koji je udaljen 70 km od Pariza. Nakon dvije godine rada bez prekida, bez osipanja članstva, ali i bez putovanja, uslijedila je nagrada – putovanja i nastupi, a uz to ono što je mladima i djeci najvažnije – druženje i zabava.

Uspomene za pamćenje

»Turneja u Francuskoj je za sve mlade bila poseban izazov i poticaj. Prvi veliki grad koji smo posjetili bio je München, grad koji ih je oduševio starom gradskom jezgrom, a koji je nama poslužio kao odmor na putu do Pariza. Naše odredište je bilo u mjestu Garennes sur Eure koje se nalazi u Normandiji, u sjevernoj Francuskoj. Bio je to Interna-

cionalni festival kojeg organizira *Les Pierrots de la Vallée* 16. puta, a na njemu uglavnom sudjeluju folklorne skupine iz Normandije i svake godine gostuje jedna skupina iz drugih zemalja. Ove godine smo to bili mi«, priča voditelj folklornog odjela **Marin Jaramazović**.

Mladi folkloraši francuskoj publici predstavili su se koreografijama ovoga podneblja u trajanju od 40 minuta, a najviše s bunjevačkim igrama, koje su i pokupile najveće ovacije.

Nastupu je prethodila zanimljiva večer, kada su, po riječima Jaramazovića, jedni druge učili svojim koracima.

Tijekom boravka u Francuskoj mladi su obišli i vidjeli brojne zanimljivosti i znamenitosti, a među njima su posjetili Ruan, glavni grad sjeverne Normandije, zatim Chartres koji je poznat po čuvenoj crkvi rane gotike (katedrali Notre-dame), koja se prostire na dvije i pol tisuće četvornih metara, a posebna je i po vitražima.

Po riječima Jaramazovića, kako je ranije i planirano, odlučili su platiti hotel i ostati u Parizu još nepuna tri dana. Prvog dana imali su svečani prijem u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Parizu, gdje ih je dočekala otpravnica poslova dr. sc. **Senka Burić** sa suradnicima.

»U Veleposlanstvu smo zaista bili lijepo primljeni, a dr. Burić je ovom prilikom naglasila značaj promocije naše tradicije i dalje od granica Srbije i Hrvatske te izrazila iznimno zadovoljstvo našim dolaskom. Iskoristili smo ovu prigodu te pripremili kratak program kako bismo pokazali samo mali dio onoga što mi radimo«, kaže Jaramazović.

Aktivno ljeto

Naredna dva dana bila su namijenjena razgledanju i uživanju u znamenitostima Pariza.

»Doći u Pariz i ne vidjeti ništa, ili sjediti u hotelskoj sobi je besmisleno, te smo se mi uputili u obilazak. Tako smo obišli i vidjeli Eiffelov toranj, koji je svima bio nešto posebno, jedan od najvećih svjetskih muzeja Louvre, novi dio Pariza, crkvu Notre-dame koja se renovira pa je ulazak nemoguć, a svima je bilo zanimljivo iskustvo i vožnja metroom. Ostalo je još puno toga za vidjeti, jer Pariz je milijunski grad, koji godišnje primi oko 47 milijuna turista, ali nadam se da će još biti prilike«, kaže Jaramazović i dodaje: »Drago mi je da su naši mladi imali priliku sve to vidjeti i doživjeti. Pariz je prijestolnica kulture, mode, gospodarstva... Jednoga dana kada budu odrasli ljudi, možda ih život odvede ponovno na ovo mjesto, pa će moći i druge znamenitosti detaljnije vidjeti.«

Na putu do Subotice folkloristi su još posjetili i Linz u Austriji i time završili ovu veliku turneju, ali tek jednu u nizu, koja je kompletno trajala od 4. do 15. srpnja.

Nisu se uspjeli pošteno niti odmoriti od puta, već su krenule probe, a za vikend je dio njih na *Dužijanci* u Novom Sadu, a drugi dio na 56. Smotri folkloru u Zagrebu.

»Cijela ova godina za folklorni odjel HKC-a *Bunjevačko kolo* je izuzetno aktivna. Članstvo se tijekom korone nije osulo i ostali smo na broju od 150 aktivnih folklorista u pet skupina. Zahvaljujući tom broju možemo prihvatiti dosta toga i pokriti da svaki folklorist bar negdje putuje. Kada se vratimo s puta i kada treba pripremiti nošnju, onda bih rekao da imamo i previše putovanja, ali ovo nam je prilika nadoknaditi protekle dvije godine«, pojašnjava Jaramazović.

GARENNES-SUR-EURE Deux belles journées de folklore

Les habitants de la vallée organisent le 14th et 15th le festival international de folklore, qui a attiré de nombreux groupes de danseurs et de chanteurs de tous les continents.

Chaque année, cette manifestation qui se déroule sur le plateau de la vallée de l'Eure, est l'occasion de rassembler des groupes de danseurs et de chanteurs de tous les continents.

Pour cette 14th édition, le groupe de folklore garennois a participé à la manifestation.

Dimanche, les danseurs ont participé à la manifestation internationale de folklore, qui a attiré de nombreux groupes de danseurs et de chanteurs de tous les continents.

Le Groupe garennois participe à la manifestation.

HKC, Bunjevačko kolo est venu de Serbie avec un important groupe de danseurs.

 Iz francuskog tiska

Svako putovanje iziskuje i financijske troškove, a put u Francusku pomogao je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Ž. V.

Lijepi i tužni Palić

U nedjelju, 17. srpnja, odlučili smo napraviti izviđačku akciju: »otkrijmo ljepote Palića«. Glavni razlozi su bili vidjeti na licu mjesta stanje radova u budućem »Aqua & spa centru«, budući da je nedavno predsjednik skupštine AP Vojvodine najavio nastavak gradnje ove značajne investicije u subotički turizam. Na ograđenom gradilištu nismo vidjeli nijednog radnika, istina bila je nedjelja, ali ljeto je ujedno i glavna sezona građevinskih radova, pa se često radi i nedjeljom. Ovdje to nije slučaj (možda još traje izbor izvođača radova). Toliko smo pri-

rade. Osvježavajuće piće i aperitiv popili smo u jednom jednostavno uređenom »plaža baru« koji je neposredno pokraj pješčane plaže, koja je nastala nasipanjem izvađenog mulja, prilikom prve velike sanacije jezera kojem su novinari dali naziv »akcija stoljeća«, a koja po svemu sudeći još nije dovršena, bar što se tiče kvalitete vode. Ta činjenica je ono što je nas rastužilo. Nigdje ni jednog veslača, nigdje ni jedne jedrilice, nigdje kupaca, i veoma mali broj posjetitelja, a sve je lijepo uređeno, održavano i čisto.

»Aqua & spa centar«

Početak gradnje ovog kompleksa počeo je u prosincu 2018., što znači da gradnja traje već četvrtu godinu (nekad je za to vrijeme izgrađena Gradska kuća) i po svemu sudeći neće se završiti do konca 2022. Ponekad jedna snimka iz zraka govori više nego tisuću riječi. Slovom A označen je zatvoreni dio kompleksa u kojem će biti pet bazena (bazenčića) s termo-mineralnom i s običnom hladnom vodom, sauna, salon za uljepšavanje, restoran s kafe barom, info pult, to su riječi bivšeg direktora *Parka Palić*. Svlačionice nije spomenuo, ali zato je rekao da će biti pet bazena na otvorenom. Tri su sastavni dio tobogana (B1; B2; B3) jedan plitki bazen nedefiniranog oblika i namjene (C),

mijetili da sada više ne možemo direktno, praktično kroz gradilište, proći do ribljeg restorana *Kapetanski rit*, jer drugi cilj našeg izleta bilo je konzumiranje jela od ribe.

Pošto smo iz automobila izvršili »inspekciju gradilišta«, odlučili smo otići na Žutu obalu, gdje se nalazi drugi riblji restoran *Paprika čarda*, u kojoj smo ranije obično jeli pržene girice uz čašicu vina. Stigli smo oko podneva, čarda još nije radila. Zato smo odlučili malo se prošetati lijepo uređenim i čistim obalskim šetalištem kojem hlad daje sada već proraslo, ali uredno (o)šišano zelenilo; u hladu su i bijelo ofarbane stilske klupe, koje su okrenute prema jezeru i ako sjednete na koju klupu možete uživati u pogledu na jezersku vodu koja je bila osunčana i lijepo je svjetlucala. Nismo sišli na pijesak štranda da iz blizine pogledamo kvalitetu i boju vode, jer sve nam je bilo jasno kada nismo vidjeli nijednog kupaca, ali ni tuša koji je radio. Zapravo, krenuli smo prema nekadašnjem popularnom restoranu *Fontana* i prema nekadašnjoj kuglani, oba spomenuta objekta su zatvorena i ne

a peti je bivši termalni bazen (D) koji će se ukloniti?! sudeći po maketi kompleksa (istina, maketa je rađena prije tri godine, pa će možda biti i promjene).

»Bazen u jezeru«

Što se tiče kvalitete vode u jezeru predsjednik upravnog vijeća d.o.o. *Park Palić* (ujedno je i predsjednik Skupštine APV) rekao je (umjesto da se radi na poboljšavanju kvalitete jezerske vode) da se razmišlja o formiranju »bazena u jezeru« (*pool in lake*; slično ima npr. u jezeru Como ispred jednog hotela). Voda ovog bazena bila bi čistija od jezerske i bila bi sigurna, bez rizika za zdravlje kupaca. Citiram mog profesora: »Sve je moguće izgraditi, samo je pitanje vremena i novca«, ali ipak, čini mi se, ima velike razlike i zagađenosti vode jednog glečerskog jezera i našeg ravničarskog. Da se ja pitam, za početak bih izgradio jedan (možda pokriveni) olimpijski bazen na Paliću.

Aidina sjena

Sva je prilika da u ovoj zemlji postoji neka institucija – nazovimo je Centar za reguliranje stanja svijesti i savjesti – koja skrbi o mentalnom zdravlju i mirnom snu građana. Područje djelovanja toga Centra moglo bi se opisati kao vrlo elastično: prisutno je u svim sferama društvenog života, od politike i gospodarstva, preko Crkve i medija, pa do sporta i kulture. Veći bi problem zacijelo bio opisati način njegova funkcioniranja: naizgled vrlo fleksibilan, a u biti ipak duboko rigidan, što odražava i njegovu iskonsku narav.

Uzmimo, primjerice, područje kulture kao primjer njegova djelovanja. U duhu najotvorenijih modela suvremenog društva kod nas su – što na televizijama, što na festivalima – prikazivani filmovi koji otvoreno govore o »greškama« u ratu ili onima koji su do njega dovele. Ovdašnja publika tako je mogla pogledati *Vukovar – jedna priča*, *Lepa sela lepo gore*, *Pre kiše*, *Ničiju zemlju*, *Kako je počeo rat na mom otoku* i još niz drugih ostvarenja koja se bave ratnim i poratnim pričama na prostorima bivše Jugoslavije. Ne, međutim, i *Quo vadis, Aida?*. Zašto? E, na to pitanje za sada nema odgovora, i to je ono što otkriva pravu prirodu imaginarnog Centra za reguliranje stanja svijesti i savjesti.

Festival europskog filma na Paliću kroz četvrt stoljeća postojanja, kao nijedan na ovim prostorima, opravdao je ne samo naziv koji nosi nego i mnogo više: svojim je programima poradio na tome da publici sitoj razvikanih, visokobudžetnih i niskovrijednosnih filmova ponudi malo poznata, niskobudžetna i visokovrijedna ostvarenja koja za cilj imaju upoznavanje Drugoga, »širenje vidika«, pojedinačno podizanje nivoa kulture i rada na vlastitoj svijesti i savjesti. Kada je riječ o ovogodišnjem programu, stvar je nešto složenija. S jedne strane, mirne duše moglo bi se reći kako su organizatori načinili i korak više u odnosu na prethodnih 28 godina, ne samo zbog prepoznatljive raznolikosti programa koji svojim bogatstvom prosječnog filmolupca naprosto tjera u očaj da tijekom jednoga tjedna bira između nekoliko vrijednih filmova koji se u isto vrijeme prikazuju na različitim loka-

cijama na Paliću i u Subotici nego prije svega zbog toga što su u postojeći uvrstili i novi program – »Ukrajina u fokusu«. Već sam naziv ovoga programa – koji je realiziran u suradnji s Ukrajinskim institutom, ustanovom povezanom s Ministarstvom vanjskih poslova Ukrajine – upućuje na otvorenost i solidarnost organizatora koja je u izravnoj suprotnosti s većinskim raspoloženjem koje nam se svakodnevno isporučuje iz usta najviših predstavnika države, nadrianalitičara i otvorenih propagatora ruske agresije na Ukrajinu. Uvrštavanjem ovoga programa organizatori Festivala europskog filma na Paliću stali su uz bok svojim glazbenim kolegama u Beču, koji su Ljetni koncert u lipnju u Schönbrunnu dobrim dijelom posvetili ukrajinskim skladateljima ili onima u Londonu, koji su još početkom ožujka koncert u *Royal Albert Hallu* započeli ukrajinskom himnom. I tako diljem Europe, u znak solidarnosti i u području kulture. Stoga šest ukrajinskih filmova, koliko je publici predstavljeno na ovogodišnjem Festivalu, predstavljaju onu točku koja će trajno blistati i nakon što se ugase projektori poslije projekcije posljednjega od preko 130 filmova i nakon što budemo znali ovogodišnjega pobjednika u natjecateljskom dijelu programa.

Drugi veliki iskorak organizatori su načinili dodjeljivanjem nagrade *Aleksandar Lifka* piscu i redatelju **Dušanu Kovačeviću** (mogli su to učiniti i znatno ranije), osobi koja je svojim djelom – za razliku od nekadašnjih neprikosnovenih »državnih pisaca« koji su uglavnom šutirali propala turska i austrougarska carstva – pokazao i dokazao da se najbolja kvaliteta postiže rezanjem bolesnoga tkiva društva u kom se živi i njegovim javnim izlaganjem u vidu knjiga ili filmova.

Ima li, onda, nečega što »ne valja« (može i bez navodnika) na ovome Festivalu? Ima: nema *Aide*! Nema *Aide* da se baš, baš uklopi u duh »Ukrajine u fokusu«, u duh »Eco doxa«, »Paralela i sudara«... – u europski duh kojim Festival odiše od samoga početka. Zašto nema *Aide*? E, to je već pitanje na koji je odgovor isti kao i kada je riječ o imaginarnom Centru za reguliranje stanja svijesti i savjesti. Niti činjenica da u filmu **Jasmile Žbanić** glavne uloge igraju dvoje srpskih glumaca: **Jasna Đuričić** (*Aida*) i **Boris Isaković** (Ratko Mladić) nije (bila) dovoljna da se tajanstvena razina stanja kolektivne svijesti i savjesti pomakne iz svoga zacementiranoga temelja.

Pa ipak, mora da je nešto trulo i u samom Centru za održavanje stanja svijesti i savjesti, jer je – i pored svih ograda na domaćim dalekovidnicama, na čelu s RTS-om – *Quo vadis, Aida?* 11. srpnja prikazan na Hrvatskoj televiziji, koju može gledati i svaki ovdašnji pretplatnik kabeleske televizije. A riječ je o filmu iz 2020., koji je do sada dobio četiri nagrade za najbolji film i jednu za najbolju režiju, što se pokazalo nedovoljnom preporukom... za ovdje.

Z. R.

Završena žetva u Srijemu

Cijena ispod 40 dinara vodi u gubitak

»Jedini način da mi poljoprivrednici opstanemo vidim u udruživanju, sindikalnom organiziranju, kako bismo se što bolje organizirali i radili. Trenutno smo kao rogati u vreći i u neizvjesnosti«, kaže poljoprivrednik iz Vašice Stipo Adamec

Žetva u Srijemu je završena. Pšenica je jesenas na srijemskim poljima zasijana na 41.500 hektara. Najmanji prinos krušnog žita zabilježen je u sjevernom Banatu koji je bio i najsušniji, a najbolji u Srijemu i Mačvi. Na području općina Inđija, Ruma i Irig ostvaren je prosječan prinos pšenice oko 6,5 tona po hektaru, ali su se rasponi kretali od 3,5 do 9 tona po hektaru, ovisno o rasporedu padalina po pojedinim njivama. Kao i svake godine, očekuje se da će manji proizvođači pšenice, kojima je potreban ovogodišnji novac, pšenicu prodati odmah, dok će oni veliki čekati za to povoljan trenutak.

Prinosi daleko od rekordnih

Ono što je ove godine bilo nepovoljno za proizvodnju pšenice je nedostatak oborina u svibnju i lipnju, kada su bile izuzetno visoke temperature. To se također odrazilo na razinu prinosa na pojedinim srijemskim poljima.

»Kada usporedimo ovogodišnji urod pšenice s prošlogodišnjim, koji je bio rekordan od kada se pšenica gaji na ovim prostorima, mogu reći da s obzirom na vremenske prilike, možemo biti zadovoljni. Suša se značajnije odrazila na razvoj proljetnih usjeva. Ono što je odlučivalo o visini i umanjenju uroda je bio raspored padalina. Za određeni dio atara jedna kiša je odlučivala o manjem ili većem prinosu, ovisno o kvaliteti zemljišta i primijenjenoj poljoprivrednoj tehnologiji, dok je na pojedinim parcelama pojava virusnih oboljenja odnijela značajan dio uroda. Bio je nešto manji hektolitar u odnosu na prošlu godinu. Rijetko koja pšenica je prelazila hektolitarsku težinu od 80, a što se tiče vlažnosti zrna, proizvođači su u kosidbu ulazili kada je pšenica bila zrela i tu nije bilo nekih većih problema. U nekim dijelovima atara je bilo tuče i to je utjecalo na smanjenje prinosa. Nije bilo značajnijeg napada glodavaca kao ranijih godina, ali su se na pojedinim parcelama pojavila virusna oboljenja koja su odnijela značajan dio prinosa«, ističe **Goran Drobnyak** iz Poljoprivredne stručne službe Općine Ruma.

Otkup za robne rezerve

Vlada Srbije odobrila je da Republička direkcija za robne rezerve izvrši kupovinu do 131.000 tona merkantilne pšenice ovogodišnjeg roda po cijeni od 40 dinara s uključenim PDV-om. Kupovina merkantilne pšenice biti će izvršena uz posredovanje Produktne burze. Pšenica će se kupovati od fizičkih osoba, nositelja registriranih poljoprivrednih gospodarstava i ostalih privrednih subjekata.

Bolja cijena na čekanju

Poljoprivrednicima je za novi rod pšenice do sada nuda cijena od 30 do 35, a maksimalna konačna cijena je 37 dinara.

»Na 10 hektara zemlje ostvario sam prinos oko 5,5 tona po hektaru, što je prosječan urod ali znatno manji u odnosu na prošlogodišnji. Sav urod pšenice smo predali u poljoprivredno poduzeće u Šidu i uzeli smo akontaciju u iznosu od 36 dinara. Nadam se da ću dobiti nadoplatu kada država odredi konačnu cijenu. Što se tiče robnih rezervi, sumnjam da će se bilo što promijeniti. Veću korist od toga će imati oni koji su u PDV-u«, kaže poljoprivrednik iz Vašice **Stipo Adamec** i dodaje kako je stanje u poljoprivredi već godinama loše:

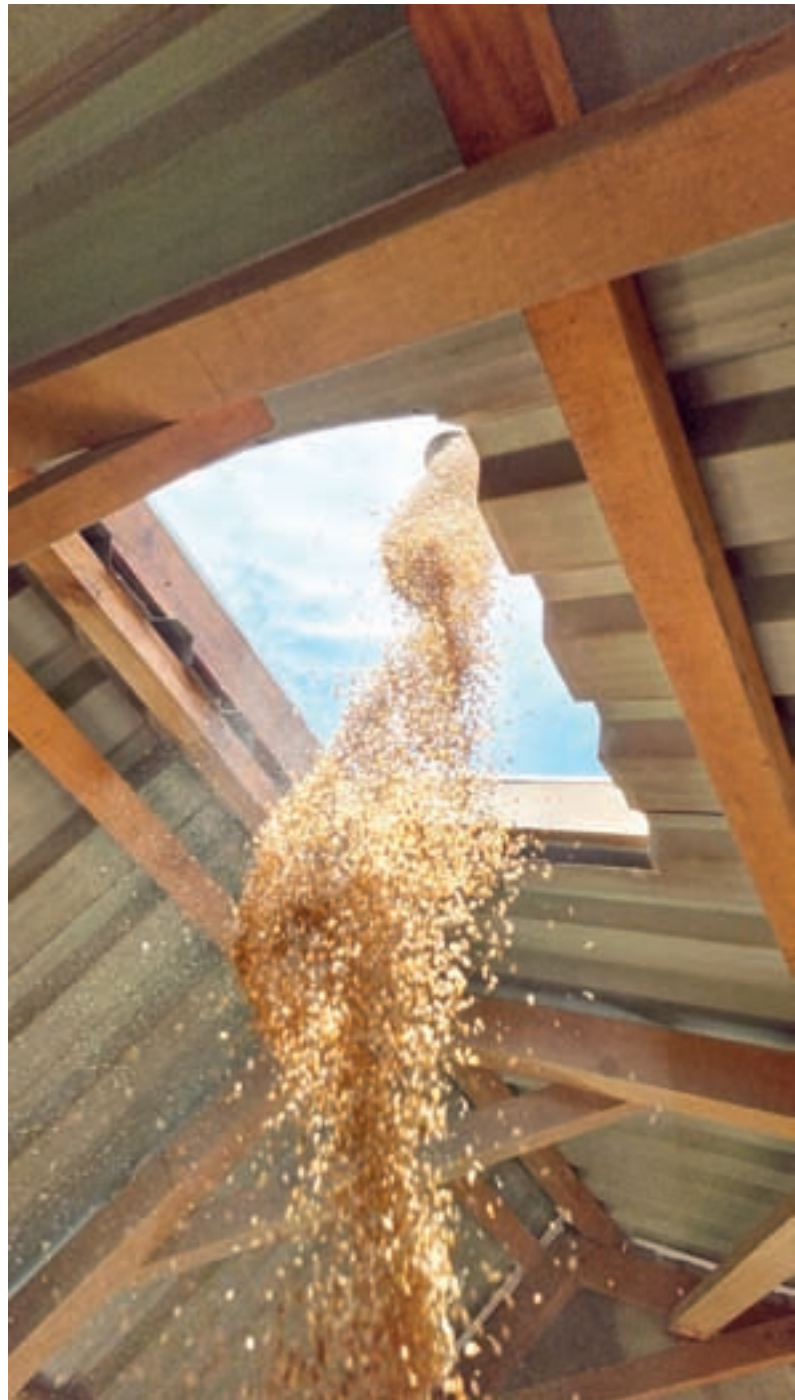
»Bilo bi dobro kada bismo unaprijed znali kako i što da planiramo. Ovako, do posljednjeg momenta ništa ne znamo. Prošle godine sam imao viška kukuruza. Ove godine će ga biti manje, iduće godine možemo očekivati višak suncokreta i uvijek je sve neizvjesno. Jedini način opstanaka nas poljoprivrednika vidim u udruživanju, organiziranju poljoprivrednih sindikata kako bismo se mogli bolje organizirati. Trenutno smo kao 'rogati u vreći'«.

»Urod se kreće od 2 do 4,5 tona po hektaru, ovisno o tome gdje se polje nalazi. U njivama koje su prema Šidu, gdje je bilo više kiše, urod je bolji, dok je u atarima prema Bačincima dosta lošiji. Budući da se bavim stočarstvom, polovinu uroda, oko tri vagona, donio sam kući za proizvodnju stočne hrane, a drugu polovinu odnio u mlin na skladištenje i čekat ću bolju cijenu. Nikada nisam zadovoljan i mislim da uvijek može bolje i više. Prošle godine smo imali manja ulaganja, a veću zaradu. Ove godine je sve poskupjelo, od nafte do agrotehničkih mjera, i to nam je u velikoj mjeri utjecalo na proizvodnju. Ukoliko cijena pšenice ne bude 45 dinara, ne vidim neku računicu. Da imam uvjeta kod kuće gdje to skladištiti, sve bih urode donio kući i ništa ne bih prodao. Ovako sam prinuđen odnijeti ga u mlin i čekati bolju cijenu, koja je za sada neizvjesna«, kaže poljoprivrednik iz Gibarca **Željko Vidaković**.

Poljoprivrednik iz Šida **Dragan Marić** ostvario je prinos od 7,5 tona po hektaru.

»Zadovoljan sam ovogodišnjim prinosom. Urod je zadovoljavajući, jer se moje njive nalaze na brdu na Banovini

kod Šida, gdje je u vrijeme nalijevanja žita bilo više kiše nego na drugim njivama. Jednom prilikom je palo čak 104 litre po četvornom metru, u vrijeme kad je u Šidu bilo 30 do 40 litara«, kaže Marić te dodaje da bi bio zadovoljan cijenom od 40 dinara po kilogramu:

»Dio prinosa sam prodao po cijeni od 36,5 dinara, a dvije trećine roda sam skladištio i čekam višu cijenu. Samo s 40 dinara po kilogramu vidim neku svoju računicu kako bi se proizvodnja isplatila i ja imao profit. S obzirom na poskupljenje nafte, uree, kemijskih sredstava, mislim da bi to bila realna cijena koju i očekujemo.«

S. D.

Dužijanca u Lemešu

Još jedna zahvala

Goran Kovač i Milica Brkić bandaš i bandašica su ovogodišnje *Dužijance* u Lemešu. U ulozi malog bandaša i bandašice bili su **Tibor Petreš** i **Slavica Morner**. *Dužijancu* je organiziralo HBKUD *Lemeš*, a ovogodišnja, koja je održana 17. srpnja, bila je 22. po redu.

Sudionici *Dužijance* okupili su se u mjesnom Domu kulture, a nakon toga povorka sudionika *Dužijance* uputila se u crkvu Rođenja Blažene Djevice Marije, gdje je održana misa koju je predvodio vlč. **Jenő Varga**, svećenik u mirovini. Ove godine izostala je vožnja fijakerima i obilazak kuća bandaša i bandašice.

»Ovogodišnji bandaš i bandašica prihvatili su naš poziv i rado su pristali obući nošnju i naći se u ovako značajnoj ulozi. Nažalost, sve je teže naći mlade koji se žele uključiti, mladi odlaze, ali tu su školska djeca s kojom možemo raditi«, kaže predsjednica HBKUD-a *Lemeš* **Marija Bagi**.

Nakon svete mise kruh od novog žita predan je predsjedniku Vijeća MZ *Svetozar Miletić Istvánu Szevaldu*.

»Hrvatska udruga 22 godine čuva jedan lijep običaj zahvale za uspješno obavljenu žetvu. Hvala Bogu, mi smo taj

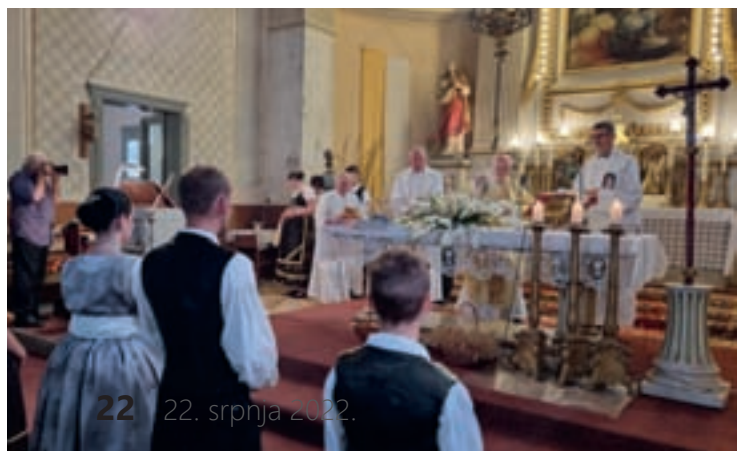
posao ove godine uradili na vrijeme, nije bilo nevremena, tuče, žito je u silosima«, kazao je Szevald.

U ime Hrvatskog nacionalnog vijeća lemeškoj *Dužijanci* nazočio je predsjednik IO **Lazar Cvijin**.

»Poslije korone mnoge udruge imaju poteškoće ponovno pokrenuti članstvo, organizirati manifestacije, a udruga u Lemešu uspjela je organizirati jedan zahtjevan program kao što je proslava *Dužijance*. HNV je dalo potporu lemeškoj *Dužijanci*, ali pratimo i ukupan rad ove udruge. Izdvojio bih tu dramski odjel. Ovo jeste mala sredina, ali ako bi došlo do malo bolje povezanosti sa Somborom, da jedni druge podrže na manifestacijama koje organiziraju, kao što se to radi u Subotici, bilo bi to značajno jer bismo pokazali da nas ima i da držimo do svoje tradicije«, kazao je Cvijin.

Kao i prethodnih deset godina, i ove je pred *Dužijancu* održana jednodnevna likovna kolonija na kojoj sudjeluju slikari Likovne udruge *Croart*. Kolonija je održana u petak, 15. srpnja, a slikari su radili u ambijentu salaša obitelji **Vujević-Ileš**.

Z. V.

Dužijanica u Tavankutu

Radost života po vjeri

Dužijanica je događaj zahvale za kruh kao dara Neba i rada ljudskih ruku, običaj bunjevačkih Hrvata na sjeveru Bačke. Svečanom misom zahvalnicom u mjesnoj crkvi Presvetog Srca Isusova, u nedjelju, 17. srpnja, proslavljena je i tavankutska *Dužijanica*. Misu je predvodio vikar subotičke župe sv. Roka vlč. **Dražen Skenderović** uz koncelebraciju mjesnoga župnika vlč. **Marjana Vukova**.

Nositelji ovogodišnje tavankutske *Dužijance* bili su veliki i mali bandaški par (bandaš i bandašica): **Martin Skenderović** i **Kristina Mamužić**, odnosno **Luka Mamužić** i **Nađa Bedeković**. Misno slavlje uveličao je i veliki broj mladih i djece odjevenih u bunjevačku nošnju. Prikazana je i »kruna« dužijance što ju je izradila slamarka **Jozefina Skenderović**.

Vlč. Skenderović je u svojoj propovijedi istaknuo važnost zahvalnosti Bogu, pa tako i zahvalu za plodove zemlje, poput *Dužijance*. Po njegovim riječima, Bogu trebamo uputiti molitve već na početku ciklusa stvaranja kruha, odnosno na jesen, prigodom sjetve. *Dužijanica* se slavi na veličanstven način uz isticanje vanjskoga sjaja zahvale, ali po riječima vlč. Skenderovića, to treba biti praćeno i pravom, nutarnjom vjerom, u dubini našega srca.

»Ne može nam biti dovoljna vjera sastavljena od samo predanih običaja, svečanih proslava, lijepih narodnih prigoda i jakih uzbudljivih trenutaka. Ponekad taj vanj-

ski izgled može biti religiozan, ali iza te odjeće potrebna nam je vjera koja se utemeljuje i obnavlja u osobnom susretu s Kristom, u svakodnevnom slušanju njegove riječi, u aktivnom sudjelovanju u životu Crkve i njegovanju zdrave pučke pobožnosti. Zato vas molim, braćo i sestre, da u svim ovim našim slavljinama i raskošima ne zaboravimo vjeru, ne zaboravimo da smo Kristovi«, kazao je vlč. Skenderović.

Dodao je i kako vjera vjernika obvezuje da postane »živi znak prisutnosti uskrsloga Krista u svijetu«.

»Istinski razlog ljepote i radosti života po vjeri nalazi se u onoj dubokoj stvarnosti – biti zahvaćen privlačnošću Gospodinove ljubavi i to činiti iz dana u dana. Nastojmo tako i živjeti«, poručio je vlč. Skenderović.

Pred kraj mise održana je i procesija s Presvetim oltarskim sakramentom oko crkve, a Bandašicino kolo kao završnica svečanosti održano je navečer na Etno salašu *Balažević*. Večer prije održano je i *Risarsko veče* na kom su predstavljeni ovogodišnji bandaš i bandašica, a ujedno priređen i program zatvaranja dvije druge manifestacije: ovogodišnjeg, XXXVII. saziva prve kolonije naive u tehnici slame te XI. *Seminara bunjevačkog stvaralaštva*.

D. B. P.

Natjecanje u pucanju bičevima

Tko može bolje i više?

»Ono što mene svake godine sve više raduje jeste da ima mladi ljudi i dice koji su zainteresirani za pucanje bičovima. Danas je to štogod sasvim drugačije, al su pojedine stvari ostale iste«, kaže Ivan Piuković

Na manifestaciji *Natjecanje u pucanju bičevima*, koja iz godine u godinu okuplja sve više zainteresiranih sudionika i posjetitelja, i ove godine se odmjeravao čiji *švigar* bolje i više puca. Suci, ali i posjetitelji, imali su što brojati, jer se ove godine natjecalo 50 sudionika raspoređenih u nekoliko kategorija, a najmlađi sudionici bili su šestogodišnjaci **Danilo Cvijanov** i **Matej Tonković**.

Kroz razgovor i zabavu, te pažljivo brojanje iskusnih sudaca, došlo se i do onih koji su se pokazali najbolji i najspretniji u ovome natjecanju. Svi natjecatelji imali su mogućnost pokazati koliko puta mogu puknuti bičem u 30 sekundi (djeca) i odrasli za 60 sekundi, a kako su suci pojasnili, brojali su se samo »čisti pucnji«.

Najbolji u pucanju biča

U kategoriji do 10 godina prvo mjesto je osvojio **Lazar Matković**, drugo je osvojio **Mihajlo Trkulja**, a treće **Nikola Ivanković Radak**. Prvo mjesto u sljedećoj kategoriji, od 10 do 16 godina, pripalo je **Mariju Kujundžiću**, drugo mjesto osvojio je **David Cvijanov**, a treće **Ivo Miković**.

Ove godine natjecale su se i cure, njih sedam, od kojih je prvo mjesto ponijela **Aleksandra Barna**, drugo mjesto **Matea Cvijanov** i treće **Petra Ivković Ivandekić**.

Lazar, koji je bio prvi među najmlađima, rekao je kako je naučio pucati bičem od tate **Nikole**, koji se također natjecao, te da i njegov stariji brat **Matija** zna pucati bičem.

Lazar je prošle godine bio treći, a sada se pokazao još boljim. Otkrio nam je i tajnu uspjeha: »Nisam više vježbao, ali imam bič odgovarajuće dužine«.

Kada su u pitanju odrasli sudionici, mogli su se natjecati u dvije discipline: u simplom i duplom pucanju bičem. U kategoriji odraslih u simplom pucanju prvo mjesto pripalo je **Dragomiru Peiću Gavranu**, koji je u dva navrata, minuta + minuta imao čak 110 čistih pucnjeva ili probijanja zvučnog zida. Zapravo, bič, odnosno *švigar*, kad pukne probije zvučni zid. Odmah za njim bio je drugoplasirani **Josip Stantić**, a treće mjesto zauzeo je **Boris Radaković**.

Prvo mjesto u duplom pucanju pripalo je **Grgi Tikvickom**, drugo **Stipanu Kujundžiću**, a treće već spomenutom Josipu Stantiću.

Grgo Tikvicki otkrio nam je i svoju tajnu uspjeha, a to je, kako je rekao – iskustvo.

»Još ko malo dite, dok sam čuvo svinje i guske, naučio sam pucat bičem. Prija korone sam prvi put došo na ovu manifestaciju, pa su me izazvali da se i sam takmičim i slučajno sam pobedio. Ove godine sam došo s unucima koji su se tribali takmičiti, al kako ima povriđeni, a možda i uvriđeni, takmičila se samo unuka **Martina**. Moja tajna je višegodišnji staž, iskustvo, a tehnika se svlada usput; vremenom svako ima svoj stil pucanja«, pojašnjava nam Tikvicki, oko kojega su se ukupila unučad koja žele čestitati didi, uz komentare: »Dida, najbolji si!«.

Sasvim dovoljna motivacija da se dida i nagodinu uključi i povede nove natjecatelje.

Bitna je dužina biča

Među iskusnim sucima je bio i **Matija Tikvicki** koji nam je pojasnio kako se broje samo čisti pucnji, što znači ne svaki zamah rukom, nego samo kada *švigar* pukne. Ono što je Tikvicki pojasnio jest da svaki natjecatelj ima svoj

osobni stil pucanja i zapravo nema dva ista, ali ono što je naveo kao sugestiju za narednu godinu jest da se dužina bičeva odredi po kategorijama. Naime, nepisano pravilo glasi da bi bič trebao biti dugačak, onoliko koliko je čovjek visok plus *bičalje* (drveni drška).

»Bilo bi dobro kad bi mogli za ovo takmičenje napraviti neki pravilnik o dužini bičeva. S kratkim bičom se može i brže pucati, dok je s dugačkim teže, a bilo bi najbolje kada bi svi imali iste«, kaže Tikvicki.

S ovom konstatacijom se složio i jedan od organizatora i pokretača ovog natjecanja **Ivan Piuković**, koji je naglasio da se u organizaciji pazi na sve, ali da je to najteži dio posla.

»Iz godine u godinu radimo na detaljima, kako bi ovo takmičenje učinili što boljim i pravednijim. Mislim da tu nije toliko bitno samo takmičenje, nego druženje, zajedništvo i da naučimo štogod našu dicu. Jasno je da svi koji se takmiče vole i pobediti. Kad su u pitanju dužine bičeva, moram kazati da je to jako teško uskladiti, jer ljudi imaju različite bičeve, a zaista bi bilo najbolje kad bi to uspijeli uniformirati jer postaviti određene standarde. Ali, s druge strane, kao organizator nemam srca nikom kazati da se on ne može takmičiti. Virujem da ćemo postepeno i to uskladiti«, kaže Piuković i vidno ganut komentira: »Ono što mene svake godine sve više raduje jeste da ima mladi ljudi i dice koji su zainteresirani za ovaj događaj. Nši ljudi koji su živili na salašima bavili su se poljoprivredom i imali stoku, bičove su koristili iz potrebe, da ne bi ta stoka očla u štetu. Danas je to nešto sasvim drugačije, ali pojedine stvari su ostale iste: i kadgod i sad je znao puknut *švigar*, znao se pokidati bič jer jednostavno otpast *švigar*, ali opet svi su iznova uzeli bič«.

I na natjecanju su svi iznova uzimali bič, nisu odustajali. Nisu im smetali niti žuljevi (koji su nastali od biča) i zavoji na rukama. Nije im smetalo ni kada je *švigar*, umjesto pucnja, opalio po njihovim leđima, nogama ili rukama, pa i licu. Kao da su tada dobili dodatnu snagu i volju za pokazati se. Tako je sve one žuljeve na rukama izlječila ljubav prema ovoj disciplini. Zaista je bilo zadivljujuće gledati kako ljudi, pa i djeca, ne odustaju. Mališani i sa suzom u oku, od ozljede ili uvrede (što nisu najbolji) nisu odustajali.

Natjecanje u pucanju bičevima održano je 16. srpnja na njivi pokraj crkve u Đurđinu, a organizator je UBH *Dužijanica*. Svi sudionici natjecanja dobili su zahvalnice i medalje za sudjelovanje, a oni najbolji su dobili i *pehar* (pokal).

Za sve okupljene bilo je pripremljeno ono što i dolikuje ovome natjecanju: »mašćom kruva«, a druženje je nakon natjecanja nastavljeno uz kuhani grah.

Ž. V.

Foto: UBH *Dužijanica*

Od kupovine stoke do proizvodnje i prodaje

U ovoj rubrici Naši gospodarstvenici pišemo o mesarskom zanatu. Odabrali smo iskusne ljude u tom poslu, a to je obitelj **Margetić**. Mesnicu je prvo vodio **Stipan**, a sada njegov sin **Branislav**. Obitelj Margetić ovaj posao započela je 1991. godine. Branislav je u to vrijeme bio školarac, ali se polako uključivao u posao.

»Otac je u mirovini, a 2009. godine ja sam preuzeo voditi mesnicu, ali otac i dalje pomaže u radu«, kaže Branislav.

»Velika je razlika u poslu mesnice od kada sam je otvorio 1991. godine, pa do sada. Na početku smo kupovali živu stoku i samo prodavali svježe meso. Nabavljali smo i neke druge proizvode, ali to nije bilo u velikoj količini. Dakle, nismo pravili naše delikatese. Jedno je kada se ima dozvola za prodaju mesa, a drugo i za preradu mesa. Onda se mogu praviti vlastiti proizvodi. Dozvolu za preradu mesa smo dobili 2011. godine i tada smo razvili vlastitu proizvodnju. Kada sam otvorio mesnicu, bilo nas je 2-3 zaposlenih. Sada imamo i više radnika i veći promet. U sklopu naše mesnice se nalazi i objekt gdje su prostorije za rasijecanje i preradu mesa, posebna prostorija za kuhanje, zatim prostorija za punjenje kobasica, pušnica,

prostorije za začine i za termičku obradu, prostorija za pranje posuđa, prostorija gdje se radnici presvlače. Treba puno raditi, ali posao ide. Nakon što sam otvorio mesnicu, promašio sam 5-6 godina godišnjeg odmora samo da mesnica opstane. Prije otvaranja mesnice radio sam 23 godine u IMK 29. *novembar*. Sada imam 72 godine i volim što i dalje pomažem. Ovdje i živimo s obiteljima u kućama pored prodavaonice«, kaže Stipan Margetić.

Nikada skuplje meso

Priču nastavljamo s Branislavom, a početak ove poslovne priče je i danas kao što je bila i na početku – nabava sirovine. Živu stoku Margetići kupuje s farmi iz okolnih naselja Bikova, Čantavira, Tavankuta, Kelebije.

»Kupujemo od onih koji uzgajaju stoku, pa se ta stoka nosi na uslužnu klaonicu. Ovdje dopremamo rashlađena trupla i u našoj mesnici radimo rastavljanje, obrađivanje i razne proizvode. Prodajemo svježe meso i prerađevine. Dakle, meso mi ne nabavljamo nego kupujemo živu stoku. Radimo svinjsko, juneće, ovčije, jagnjeće, praseće i

»Srednju školu, mesarski zanat završio sam 1997. godine. Mislim da je poslije bilo još dvije ili tri generacije koje su učile u Subotici taj zanat, ali u školi Lazar Nešić ne postoji više odjel mesara. Sada imate priučene mesare«, kaže Branislav Margetić

teleće meso. Imamo paletu oko 20 raznih proizvoda, što trajnih, što polutrajnih – dimljenu slaninu i šunku, safaladu, alpsku salamu, razne šunkarice, čvarke, domaće kobasice svježe dimljene...»

Branislav kaže da poslovanje opterećuju turbulencije na tržištu, jer meso često poskupljuje.

»Meso nikada nije bilo skupo kao što je sad. Sve moramo ukalkulirati u cijenu prodaje, od nabavne cijene, tržišne cijene stoke, pravimo kalkulacije i onda se dobije krajnja cijena svježeg mesa ili naših proizvoda, a cijene su uglavnom u svim mesnicama više-manje podjednake, ovisi samo koliko se stavlja na maržu. Veliki su nam troškovi za struju, u proizvodnji imamo pet hladnjača, a u dijelu gdje je prodaja imamo četiri rashladne vitrine i jednu hladnjaču. Troškovi za struju se povećavaju u ljetnom periodu, dok su tijekom zime ti troškovi nešto manji. Veliki izdatak je i voda i sve se to mora ukalkulirati u cijenu gotovog proizvoda. Sada su troškovi dodatno povećani zbog poskupljenja energenata, a i sama sirovina je poskupjela i bili smo prinuđeni podignuti naše prodajne cijene.«

Juneći but sada je 1.200 dinara, a cijena žive vage je od 350 do 370 dinara po kilogramu.

»Svinjsko meso je malo jeftinije, 820 dinara je cijena svinjskog buta, govorim o butu, jer je to najkvalitetnije meso, a 270 dinara je nabavna cijena žive vage. Cijena ovčetine je sada 450 dinara i to je cijena koja se nije mijenjala«, kaže Branislav i dodaje da se u mesnici najviše prodaju svinjske šnicle, a u ljetnom periodu meso za roštilj, ćevapi, pljeskavice, ražnjići, svinjski vrat, roštilj kobasica, odresci i slanina za roštilj, dok se u zimskom periodu najviše traži mljeveno meso.

Priučeni mesari

Branislav je vlasnik mesnice, ali uz to radi i druge poslove. Kako kaže, posao mu je raznovrstan.

»Najviše volim reći kako sam džoker. Ja sam svugdje. Organiziram posao i u proizvodnji i u trgovini. Mogu raditi i s mušterijama, razumijem se u recepture, neke recepture sam i sâm postavio, razumijem se u rastavljanje mesa, tako da me ima svugdje. Nabavom se bavi otac, to ide nekim svojim tokovima, imamo razrađen sistem, znamo koliko nam je tjedno potrebno stoke s određenog mjesta i u određeno vrijeme, to se uglavnom sve završava telefonski. Otac ugovara, dok knjigovođa vodi računa o knjiženju. Supruga **Andrijana** radi u prodavaonici, ona je s mušterijama, radi na tom dijelu gdje su delikatesi i kasa, znači oko usluživanja i naplate«, kaže Branislav.

On ne samo da je vlasnik mesnice već je i po struci mesar. Zanimanje je to za koje danas ima malo interesa, pa je kvalificiranih mesara sve manje.

»To će u narednih 5 do 10 godina biti veliki problem. Srednju školu, mesarski zanat završio sam 1997. godine. Mislim da je poslije bilo još dvije ili tri generacije koje su učile u Subotici taj zanat, ali u školi **Lazar Nešić** ne postoji više odjel mesara. Sada imate priučene mesare. Dok je u Subotici radila Industrija mesa i konzervi 29. novembar, tamo se moglo ići na praksu. Toga više nema. Mi smo ovdje u Subotici mali poduzetnici i ako netko i dođe učiti u našu mesnicu, ne može vidjeti cijeli proces industrijske proizvodnje. Ja sam imao prilike to vidjeti i učiti – od otкупа stoke, pa do utovara gotovog proizvoda. Pravi majstori su starije generacije, koji su pred mirovinom, mlađih nema. Prestanak s radom 29. novembra jest otvorio prostor za manje poduzetnike, ali mlađih generacija nema koje se žele baviti ovim poslom. Mesarski zanat je pred izumiranjem. Mesarski zanat je kompleksan, nije jednostavan kao što se nekima čini. Nije u pitanju kolinje kod kuće, drugačije je kad se radi konstantno, svaki dan linijski«, kaže Branislav i naglašava kako kupci cijene konstantnost u kvaliteti i raznovrsnu ponudu.

»Kod nas su cijene na nekoj zlatnoj sredini, ima i skupljih od nas, a i jeftinijih. Najveći dio naših mušterija je iz Aleksandrova, ali dolaze nam mušterije i iz centra grada, pa čak i s Makove sedmice i Kelebije. Plan za dalje je opstati na tržištu. Planiramo renovirati objekt maloprodaje, postaviti ćemo nove vitrine. Kupci su zaslužili da obnovimo enterijer da još ljepše izgleda.«

Zvonko Sarić

Likovna kolonija u Vajskoj

VAJSKA – U organizaciji HKU *Antun Sorgg*, u dvorištu *Šokačke kuće* u Vajskoj održana je Likovna kolonija Vajska, peta po redu. Šest slikara, članova likovne sekcije HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice i dva slikara iz Bača stvarali su likovna djela, koja su ostala na dar udruzi.

Kolonija je održana uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH i

Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice.

Splitska klapa u Kikindi

KIKINDA – Centar za kulturu Kikinda i Ženska pjevačka skupina *Melizmi* ugostili su prošloga tjedna klapu *Partenca* iz Splita, objavio je RTV. Zajednički koncert domaćina i gostiju uspio je razgaliti brojnu publiku na gradskom trgu u Kikindi. Članovi klape *Partenca* prvi puta su u Vojvodini pa je nastup u Kikindi bio prava prilika da gosti iz Splita predstave svoju glazbenu tradiciju. Pronašavši svoj model, članovi klape *Partenca* uspjeli su povezati acapella pjevanje s glazbalima, poput mandoline, klasične gitare, kontrabasa.

Programski luk Dunavsko more

NOVI SAD – Očuvanje prirodnih bogatstava Dunava, jedne od najvećih europskih rijeka, kao i njegovanje kulturnog naslijeđa Dunavske regije, čine okosnicu novog programskog luka *Dunavsko more* Novog Sada – Europske prijestolnice kulture (EPK). Kroz gotovo 160 umjetničkih događaja, oko te ideje u narednih mjesec dana u Novom Sadu okupit će se više od 620 umjetnika.

Štrand-paviljon na poznatoj gradskoj plaži bit će od 22. do 31. srpnja obala susretanja na kojoj će, kroz ekološke umjetničke intervencije, performanse i angažirane radove, biti otvoreno važno pitanje ekološkog buđenja. Građeci na taj način novi most između umjetnosti i ekologije, program *Dunavskog mora* počinje na Štrandu, koji važi za jednu od najstarijih uređenih plaža na cijelom toku Dunava, druge po veličini rijeke u Europi.

Detaljan program programskog luka *Dunavsko more* moguće je pronaći na sajtu novisad2022.rs.

Paorsko veče u Vajskoj

VAJSKA – HKU *Antun Sorgg* iz Vajske organizira *Paorsko veče*, koje će biti održano u subotu, 23. srpnja, u *Šokačkoj kući* s početkom u 20 sati. Cijena ulaznice je 1.500 dinara, a to uključuje večeru, neograničeno piće i kolače. Za dobru zabavu pobrinut će se tamburaški sastav *Ruže*. *Paorsko veče* organizira se u spomen na vremena kada su gazde poslije ovršenog žita za svoje radnike pripremali zabave.

Krone subotičke Dužijance

SUBOTICA – KD *Ivan Antunović* i UBH *Dužijanca* organiziraju tradicionalnu izložbu *S Božjom pomoći* u sklopu žetvene svečanosti *Dužijance*. Izložba će biti otvorena u ponedjeljak, 25. srpnja, u Pastoralnom centru *Augusti-*

nianum u Subotici (Trg svete Terezije 3), s početkom u 19 sati. Nakon stručnog predstavljanja, izložba će se moći pogledati u Muzeju Subotičke biskupije, koji se nalazi na istoj adresi. Tema ovogodišnje izložbe je »Krone subotičke *Dužijance*«. Izložba će biti otvorena do 5. kolovoza, radnim danima od 10 do 12 sati.

Koncert Marka Žigmanovića na Paliću

PALIĆ – Muzički izvođač **Marko Žigmanović**, u pratnji svog benda, održat će u idući petak, 29. srpnja, koncert na Ljetnoj pozornici pod nazivom »Pjesme za sva vremena«. S obzirom da se koncert održava na godišnjicu smrti **Olivera Dragojevića**, te večeri će biti izvedeni neki od njegovih najvećih hitova. Kao gosti, na koncertu će nastupiti članovi Ženskog omladinskog zbora *Femina vox* **Isidora Cvetković**, **Miona Grgić** i **Milica Žigmanović**. Početak je zakazan za 21 sat.

Ulaznice po cijeni od 1.000 dinara mogu se kupiti u vinotekama *Zvonko Bogdan* u Subotici. Rezervacije se mogu izvršiti pozivom na brojeve telefona 024/553-242 i 024/600-616.

Neprincipijelnost Vojnića od Bajše, Đidina poštena politika

16. srpnja 1925. — *Neven* piše da su se na poziv Dobrotvorne zajednice Bunjevaca 11. srpnja sastali delegati svih hrvatskih društava u Subotici radi pripremanja velike narodne proslave 1000. godišnjice hrvatskog kraljevstva, koja bi se održala u jesen 1925. po uzoru na proslave u ostalim krajevima, »gdje su Hrvati i gdje se hrvatski i osjeća i misli«. List javlja da će biti izabran priređivački svečanostni odbor, tj. odbor za priređivanje svečanosti.

17. srpnja 1926. — *Hrvatske novine* pišu da je **Željko Vidaković** (1904. — 1927.), mladi hrvatski intelektualac, član više hrvatskih katoličkih udruga, započeo odvjetničku praksu u uredu odvjetnika **Emila Havasa** (1884. — 1944.), koji je bio urednik više mađarskih listova i družio se s prvacima mađarske kulture u Subotici: **Gézom Csáthom** i **Artúrom Munkom**.

18. srpnja 1914. — *Neven* u odgovoru listu *Szabadkai Hétfői Hírlap* piše: »A kad su Bunjevci salašari se susreli sa **Strossmayer** biskupom u novoj djakovačkoj crkvi i

šnjim se porazgovorali, vladika je zanešen slušao naše salašare i sav razdragan je rekao: Ovo je najlipši hrvatski govor od svih što sam ji dosad slušao!«

19. srpnja 1913. — *Neven* piše o neprincipijelnosti člana mađarskog sabora **Aleksandra Vojnića od Bajše**. Naime, prilikom zastupničkih izbora 1910. obećao je Hrvatima Subotice da će potpomognuti njihove želje ako ga izaberu za zastupnika. Međutim, poslije tri godine nije ispunio svoje obećanje. List objašnjava: »Kao što smo predvidili nakon tri godine ispostavilo se je, da ne samo da nije ispunio obećanja njegova, nego je suprot naših interesa radio. Kraj naših učenih ljudi dobili smo tudjinca, dapače jednog kalvina za kr. javnog bilježnika. Na preparandiju smo žrtvovali, ali naše cure tamo nemaju mišta. Učitelji koji neznaju ni riči našeg jezika, podučavaju našu djecu u školama na pustarama Vamtelek, Gjurgjin i t. d., uslid čega bunjevačka dica ne uče ni Boga moliti bunjevački. Naš poslanik **Bileč** je obećao isposlovat primištenje ovakih učitelja, što je naravno i ostalo samo obećanje. Kraj silnog prometa u Subotici stanica nam je najloša u cijeloj Magjarskoj, pa će i ostatak takova.«

20. srpnja 1936. — *Jutarnji list* piše da će odlukom Subotičke biskupije uskoro početi gradnja jedanaeste katoličke crkve u Subotici. Ta crkva će se, kako ističe list, u najnovijem stilu sagraditi na Kelebiji i bit će najveća crkva u gradu. Za gradnju je predviđeno 1 milijun dinara. Nacrt je izgradio **Karlo Molcer**.

21. srpnja 1939. — *Subotičke novine* pišu o temi vjerskog jedinstva jedne obitelji, podsjećajući na rečenicu iz *Razprave* hrvatskog preporoditelja **Ivana Antunovića**: »Brat brata će trpjeti, ako je s njim u vjeri razdijeljen, ali srdačno nikada neće jedan drugoga susretati«. U nastavku teksta komentira se: »Koliko li istine u ovim riječima! A ipak među nama žive takvi, koji za ove riječi najvećega Bunjevca ne vode brigu. Zar to nije i te kako žalosno!«

22. srpnja 1926. — *Neven* piše da politički prvak subotičkih Hrvata **Josip Vuković Đido** »obrađuje svoju zemlju sam na svojim birešima, risarima«. Poručuje *Bunjevačkim novinama* (radikalno glasilo) »neka se ono kani Đide«. To obrazlaže ovako: »Djido radi za narod i samo za narod, lično za sebe ne traži ništa. Njemu ne treba kao **Marku Juriću** jeftin zajam od države jer to po Djidinom mišljenju nije poštena politika. Djido se bori za prava bunjevačkih Hrvata i za tu borbu ne traži nikakvu nagradu, niti bi se za ikakve pare iznevjerio svojoj dosadašnjoj politici.«

na g. vrača i svu ostalu gospodu koji su šnjime jednomišljenici: Šta je razlika između bunjevačkog, hrvatskog i srpskog jezika? Mi tako znamo, da je g. Lazo Mamužić na vantelečkoj akademiji, na dolu učio bunjevački jezik; pa kad je u poslanstvu magjarskog sabora, hodočastio kod Milana kralja u Beogradu sva su se gospoda francuski razgovarala sa kraljem, a Lazo Mamužić je onim jezikom se razgovarao, što je iz Vamteleka poneo. A ona gospoda, koja nisu znali ni francuski, ni racki, oni su šutili i klanjali se... Onda je i rekao jedan subotički gospodin: Ki hitte volna, hogy a bunjevác nyelv udvarképes nyelv!? Ko bi meni reko, da je bunj. jezik zgodan za dvorski razgovor!? — A kad su Bunjevci salašari se susreli sa Štrossmayer biskupom u novoj djakovačkoj crkvi i šnjim se porazgovorili, vladika je zanešen slušao naše salašare i sav razdragan je rekao: Ovo je najlipši hrvatski govor od svih što sam ji dosad slušao! Jest, gospode vraču! Bunjevački je

Tjedan plesa i glazbe

Održan jedanaesti put, seminar je ugostio 46 polaznika iz Srbije, Hrvatske, Mađarske i Njemačke

HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta je i ove godine organizirao svoj veliki projekt edukacijskog karaktera – Seminar bunjevačkog stvaralaštva. Održan jedanaesti put, seminar je od 11. do 16. srpnja u Tavankutu ugostio 46 polaznika iz Srbije (Subotica, Šid, Surčin, Tavankut, Bajmak), Hrvatske (Pula, Zagreb, Vrbovec, Stupnik), Mađarske (Pečuh i okolica) i Njemačke (Duisburg).

Cilj ovoga seminara je zainteresirane, s naglaskom na voditelje sekcija drugih KUD-ova, na autentičnoj lokaciji upoznati s kulturnom baštinom bunjevačkih Hrvata sa sjevera Bačke. Ovogodišnja tema bila je žetvena svečanost – *Dužijanica*.

Praksa, ali i teorija

Seminar ima svoj već prepoznatljivi program. Osnovna tri edukacijska segmenta su: tradicijski ples (voditelj **Ivica Dulić**), tamburaška glazba (voditelj **Vojslav Temunović**) i osnove izrade predmeta od slame (voditeljice **Jozefina Skenderović** i **Branka Vujić**). Uz ovo su vezane i radionice – tradicijskog pjevanja (voditeljica **Tamara Štricki Seg**) te tradicijskih glazbala – gajde, frula (voditelj **Augustin Žigmanov**). Također, polaznici su imali i teorijski dio: **Kata Suknović** govorila je o bunjevačkoj nošnji, **Ljubica Vuković Dulić** o povijesti bunjevačkih Hrvata, a **Ladislav Suknović** o povijesti i aktivnostima HKPD-a *Matija Gubec*. Sukladno ovogodišnjoj temi, predavanja o *Dužijanci* održali su predstavnici UBH-a *Dužijanica* **Marinko Piuković** i mons. **Andrija Anišić**.

Koordinator seminara i voditelj sekcije plesa **Ivica Dulić** kaže kako su zadovoljni odzivom polaznika, kojih je tradicionalno bilo najviše u radionicama plesa i glazbe.

»Ove godine ponovno imamo polaznike iz Hrvatske i Mađarske, što nas raduje. Ušli smo u drugo desetljeće seminara, nadamo se da ćemo trajati s obzirom na izazove, pandemijske i druge. Program seminara je bogat, bio je u znaku teme – *Dužijanica*, nadamo se da polaznici svojim kućama odlaze zadovoljni i da će u svojim sredinama pronijeti lijep glas o baštini bunjevačkih Hrvata iz Bačke«, kaže Dulić.

Atraktivni plesovi

Emanuelita Dožić-Lattin iz KUD-a *Uljanik* iz Pule kaže kako od ranije surađuju s tavankutskim *Gupcem*, a da je prvi puta na ovom seminaru.

»U našem KUD-u, među ostalim, plešemo i bunjevačke plesove, već više desetljeća. Bunjevački plesovi su poznati u Hrvatskoj, koliko znam, dosta KUD-ova ih pleše. Atraktivni su, tko god da ih postavlja, pleše ih uglavnom u završnici programa. Divna je ta glazba, lijepe su nošnje i uvijek nailaze na dobar odaziv publike. Seminar je prilika da ih dodatno upoznamo. Iskustva sa seminara su dobra, ovo je prilika i da se upoznaju članovi drugih KUD-ova, da se zajednički radi, prolazi kroz različite faze učenja. Zanimljiv je i teorijski dio, predavanja. Imali smo i izlet u Suboticu, vožnju 'špediterom'... Odnosim samo pozitivne dojmove«, kaže Dožić-Lattin.

Jedna od sudionica stigla je čak iz Njemačke – **Manda Oršulić**, članica KUD-a *Adria* u Duisburgu.

»Iako sam već u godinama, prijavila sam se za ovaj seminar, jer su mi zanimljivi Hrvati s ovog podneblja, njihov ples, glazba i običaji. Uživam ovdje, raduje me ono što sam imala prilike vidjeti, čuti i naučiti. Posebno me je dojmilo stvaralaštvo u tehnici slame, to nigdje do sad nisam vidjela. Zanimljive su mi i raskošne nošnje iz različitih razdoblja. U našem KUD-u u Duisburgu znamo za bunjevačke plesove, ali ih nismo plesali«, kaže Oršulić.

Puno emocija

Lijep broj polaznika bio je iz KUD-a *Tanac* iz Pečuha koje je predvodio njihov koreograf **József Szávai**. **Antun Vizin** iz toga KUD-a bio je polaznik glazbene sekcije. Na seminaru je bio treći put; prethodna dva puta svirao je gajde, a sada se »latio« tambure.

»Rođen sam tu preko granice, 5-6 kilometara dalje na salašu u Gornjoj Čikeriji, odrastao sam u Bikiću, a već 35 godina živim u Pečuhu. Stoga, puno je emocija, puno nostalgije, kao da sam se vratio kući. To je taj zrak, *pisak*, kuhinja... Kao mali sam učio tamburu u selu, ali sam kasnije prešao na harmoniku. Ovo je moj povratak tamburi, primi, zato sam došao ovdje kod prof. Temunovića. Nije lako, moram još dosta vježbati, posebno jer sam izabrao 'drugi glas'. Raduje me da učimo izvornu glazbu, najzanimljiviji su mi *Tandrčak*, *Stari* i *Novi Rokoko* i *Gajdaško kolo*. Voditelj nam je kazao kako su skladbe u aranžmanima **Pere Tumbasa Haje**, što mi je dodatno drago. Zadovoljan sam i stručnim dijelom i organizacijom, domaćini su jako dobri ljudi«, kaže Vizin.

»Šaranje« i »krune«

Trojica polaznika bila su iz HKUD-a *Petar Zrinski* iz Vrbovca.

»Ovdje smo prvi puta. Kod nas u KUD-u imamo postavljenu koreografiju bunjevačkih plesova, pa ih sada usavršavamo. Također i učimo nove stvari. Najzanimljivije kod plesova mi je tzv. šaranje, pokreti nogu. Zanimljive su mi i 'krune' od slame, koliko je tu strpljenja i truda uloženo. Tavankut je lijepo i mirno mjesto, ljudi su srdačni«, kaže **David Ivoš** iz Vrbovca.

Primaš **Matija Šeremet** iz HKD-a *Šid* čest je sudionik tavankutskoga seminara.

»Dojmovi su odlični, došli smo s različitih područja. Nastava je zanimljiva, baš kao i druženja, razmjena iskustava. Kao tamburašu najviše mi se sviđaju *Mazuljka* i *Momačko kolo*. Volim i plesati, tu su mi koraci za *Mazuljku* isto zanimljivi. Ako mi obveze dozvole, volio bih doći i sljedeće godine«, kaže Šeremet.

Završnica seminara održana je u subotu na Etno salašu *Balažević*, kada su kroz splet bunjevačkih plesova, praćen tamburašima, polaznici prezentirali ono što su naučili (ili usavršili) u proteklih tjedan dana. Zatvaranju su nazočili i predstavnici Hrvatske matice iseljenika – **Marin Knezović** i **Snježana Jurišić**. Održavanje seminara pomogao je i Hrvatski sabor kulture iz Zagreba koji je za prvih 20 prijavljenih iz Hrvatske podmiri trošak školarine. A ono što su vezano za *Dužijancu* učili na seminaru, dio polaznika je imao priliku provjeriti već sutradan, u nedjelju, na žetvenoj svečanosti u Tavankutu.

D. B. P.

37. saziv kolonije slamarki u Tavankutu

Autentična tehnika, prepoznatljivi motivi

Umjetnost u tehnici slame jedna je od folklornih prepoznatljivosti bunjevačkih Hrvatica iz okolice Subotice. Slamarke organizirano stvaraju od 60-ih godina prošloga stoljeća, a 1986. u Tavankutu je utemeljena Prva kolonija naive u tehnici slame. Kolonija se u kontinuitetu održava do danas, a ove godine priređen je njezin 37. saziv u organizaciji istoimene mjesne Galerije i HKPD-a *Matija Gubec*.

Na ovogodišnjoj koloniji, koja je trajala od 8. do 16. srpnja, a održavala se u mjesnoj OŠ *Matija Gubec*, bilo je tridesetak sudionica. Okosnicu čine slamarke iz HKPD-a *Matija Gubec*, a skupa s njima stvarale su i druge sudionice iz Srbije, te Hrvatske i Njemačke.

»Više se daje na detalje«

Voditeljica *Gupčeve* slamarske sekcije **Marija Rukavina-Prčić** kaže kako je ovo za slamarke središnja godišnja manifestacija te da se okupio lijep broj sudionica.

»Tema je slobodna, a radovi su raznoliki. Pretežno se rade vojvođanski motivi, salaši, ali ima i cvjetnih i životinjskih motiva. Mi se okupljamo na sekciji, ali ne u ovolikom broju. Na koloniji je naglasak upravo na razmjeni iskustava, pratimo rad međusobno, nadopunjujemo se. Slamarke na koloniji ostavljaju po jedan rad. Od početka rada kolonije, prije skoro četiri desetljeća, rad slamarki se mijenjao, sada se više daje na detalje i veći je izbor vrsta slame. Ove smo godine dobili veliko priznanje, a to je certifikat 'proizvod umjetničkog zanata' koje izdaje Ministarstvo privrede Republike Srbije«, kaže Rukavina-Prčić.

Budućnost

Većina slamarki su u srednjim godinama ili »trećoj dobi« te izražavaju bojazan za nastavak ove tradicije. Iako su

s ovom tehnikom upoznale mnoge djevojke, praksa je pokazala da one, nakon srednje škole, zbog »odlaska u život«, prestaju raditi sa slamom. Ove godine na koloniji su sudjelovale i dvije učenice OŠ *Matija Gubec* i njihova nastavnica, kao i srednjoškolka **Višnja Kovačić** iz Subotice koja, kako kaže, planira nastaviti tradiciju slamarstva.

»Stvaralaštvo u tehnici slame upoznala sam preko svoje majke, ona me je uputila u prve korake. Kasnije sam počela dolaziti na sekciju kod **Jozefine Skenderović**. Na koloniji sam četvrti put, a najviše volim izrađivati slike s motivima salaša. I da odem na kraj svijeta na studije, planiram nastaviti baviti se ovim, to je nešto što volim i što me ispunjava«, priča Višnja.

Zahtjevna tehnika

Jedna od sudionica kolonije bila je i **Đurđica Jurić** iz Požege, koja stvara u tehnici slame inspirirana upravo slamaricama sa sjevera Bačke.

»Prije deset godina na jednoj izložbi u Hrvatskoj vidjela sam slike od slame, to me je toliko oduševilo da sam ih

i sama počela izrađivati. Nisam imala nikoga da mi pokaže tehniku, samouka sam, bilo je puno pokušaja i promašaja. Sada sam prvi put u Tavankutu, bila mi je nelagoda ranije dolaziti među 'majstorice'. Sliku za sudjelovanje donijela sam od kuće, te ovdje nisam radila, već samo učila. Znam koje su mi slabe točke i na tome sam radila. Mislim da sam puno naučila«, kaže Jurić.

Sudjelovala je i članica KUD-a *Kraluš* iz Stupnika **Nada Blažina** (kao polaznica Seminara bunjevačkog stvaralaštva) koja se odlučila slamarsku tehniku učiti otpočetka.

»Vidjela sam ranije kako se izrađuju slike od slame, ali početnica sam, neke sitnice sam naučila, ima se puno za učiti. Puno vremena i truda potrebno je za to, u pitanju je vrlo složena i precizna tehnika. Stečena znanja prezentirat ću na radionicama kod nas, oko Božića, neke dijelove mogli bismo primijeniti možda kod izrade ukrasa za bor«, kaže Blažina.

Koloniya je otvorena programom na Etno salašu *Balažević*. Otvorio ju je tavankutski župnik vlč. **Marijan Vukov**, a u programu su sudjelovali folkloristi HKPD-a *Matija Gubec*.

Izložba radova nastalih na koloniji bit će otvorena tradicionalno uoči subotičke *Dužijance*, u petak, 12. kolovoza, u predvorju Gradske kuće.

D. B. P.

29. Festival europskog filma Palić

Ogresti uručena nagrada AFIFS-a

U okviru 29. Festivala europskog filma Palić uručene su i nagrade Asocijacije filmskih festivala Srbije (AFIFS) redateljima najboljih filmova u prošloj godini. Film *Strahinja Banović* **Stefana Arsenijevića** dobitnik je nagrade u kategoriji domaćih igranih filmova, a *Plavi cvijet* **Zrinka Ogresta** u kategoriji srpskih manjinskih koprodukcija. O nagradama je odlučivao žiri u sastavu: **Tatjana Nježić**, novinarka *Blica*, **Zorica Dimitrijević**, novinarka portala *SEEcult* i **Vladimir Džudović**, novinar Radio Beograda.

Kako se navodi u obrazloženju žirija, film *Plavi cvijet* preispituje nemogućnost komunikacije ne samo među ljudima, već i čovjeka sa samim sobom, upućujući na zloslutne posljedice. »S druge strane daje upečatljivu sliku suvremenog društva danas i ovdje, čije je jedno od težišnih točaka beznađe svih generacija, kao posljedica neoliberalnog konteksta u kome je imetak sve, a čovjek ništa«.

Hrvatski redatelj Zrinko Ogresta nazočio je uručanju nagrade na Paliću.

»Ovo je moj osmi igrani film, a svih osam su prikazivani po festivalima u Srbiji. Paralelno s pozivom festivala na

Paliću, ja sam dobio poziv za odlazak na još dva festivala koji se istovremeno održavaju – jedan na jugu Italije, a drugi u Egiptu. Ali kao što vidite, ja sam danas ovdje«, kazao je Ogresta.

D. B. P.

Karmelićani u Somboru proslavili Gospu Karmelsku

Vječna energija i snaga Krista

Vjernici Grada Sombora, štovatelji Gospe Karmelske, hodočasnici iz drugih mjesta, članovi Karmelskog svjetovog reda proslavili su u subotu, 16. srpnja, u Karmelićanskoj crkvi (crkva sv. Stjepana Kralja) u Somboru spomendan Gospe Karmelske. Svečanu euharistiju na hrvatskom jeziku predslavio je beogradski nadbiskup mons. **Stanislav Hočevar**. Svečana procesija je krenula iz dvorišta Karmelskog samostana, a na čelu procesije bio je kip Karmelske Gospe koji su nosile djevojke u nošnjama, iza njih bili su svećenici i vjernici u nošnjama i hodočasnici.

Mons. Hočevar usporedio je Karmel s voćnjakom, jednim predivnim voćnjakom u kome se treba zaustaviti uživati u divnim plodovima i zahvaliti Blaženoj Djevici Mariji koja nam je omogućila najveličanstveniji i neopisivi plod svega – Bogočovjeka Isusa Krista. Božji sin nije bilo tko i iznova moramo otkrivati da smo u njemu svi stvoreni i pozvani na život.

»Danas svi govore o krizi. Žele nas ispuniti strahom. I gdje u srcu ne živi ovaj predivni plod Bogočovjeka, ova energija bez koje se ništa ne može učiniti dobrim, plemenitim, gdje ne postoji energija Isusa Krista, ostaje strah, beznađe i neizvjesnost. Želimo se zato danas susresti s Bogom, da bismo se ispunili vječnom energijom i snagom Isusa Krista«, kazao je nadbiskup.

Osvrnuvši se na prvo misno čitanje istaknuo je:

»Kada je u Izraelu bila velika suša, prorok Ilija molio se na Karmelu. Pojavio se oblačić, ali jakost njegove molitve donijela je rosu, kišu i blagoslov. Zato smo pozvani u Karmel da u toj suši naših naroda, našega kontinenta i cijeloga svijeta u ovoj euharistijskoj žrtvi barem duhovno klečimo i dođemo do prave spoznaje, da u nama procvjetaju divni cvjetovi Karmela«.

Misu su animirali glazbenici i zbor, sudjelovali su i vjernici u narodnim nošnjama katoličkih naroda somborskog kraja, a na proslavu blagdana Gospe Karmelske u Sombor su stigli i hodočasnici iz Beograda.

Nadbiskupu, svećenicima i vjernicima na koncu svečanog misnog slavlja zahvalio je prior o. **Stjepan Vidak**, nakon čega je u vrtu Karmelićanskog samostana od darova vjernika priređen domjenak.

Z. V.

Male Tekije

Biskupijsko svetište Gospe Snježne na Tekijama u Petrovaradinu poziva sve vjernike koji osjećaju potrebu da se okupe oko Gospe i upute joj svoje zahvale i prošnje na mjestu na kojem se njena pomoć već toliko puta očitovala. Blagdan Snježne Gospe (Velike Tekije) 4. i 5. kolovoza bit će proslavljen bogoslužjem na više jezika, procesijom, pobožnosti križnoga puta i ispunjavanjem zavjeta koje su vjernici obećali izvršiti svjedočeći na taj način svoju vlastitu vjeru u Trojedinoga Boga i vjernost Majci Božjoj.

Sveti Joakim i Ana (Male Tekije) – 25. srpnja

17 sati – prilika za svetu Ispovijed

19 sati – sveta misa na hrvatskom jeziku s procesijom

26. srpnja

9 sati – sveta misa na mađarskom jeziku

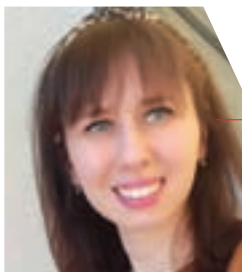
11 sati – sveta misa na hrvatskom jeziku

19 sati – sveta misa na hrvatskom jeziku

.....

Aktivan portal Beogradske nadbiskupije *Paulus*

Prije nekoliko mjeseci postavljen je novi portal Beogradske nadbiskupije pod nazivom *Paulus*, koji, podijeljen u osam područja povezanih u jednu cjelinu čini, za prostor Srbije, specifičan i nesvakidašnji virtualni prozor u Katoličku crkvu. Ovo je prvi portal koji će na cjeloviti način predstaviti katoličku vjeru i donositi informacije o Katoličkoj crkvi na jednome mjestu. Što sve donosi možete pogledati na internetskoj adresi www.paulus.rs.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Bog Otac

Ljudi o Bogu imaju različite predodžbe na temelju kojih izgrađuju stav i prema njemu se odnose. Neki ga smatraju za strogog suca, pa žive život u strahu od Boga i tako mu se u molitvama i obraćaju. Drugi opet drže da je Bog dalek čovjeku, da za njega ne mari, pa žive život kao da Boga nema, jednostavno ga zaboravljajući. No, nijedna od ovih slika o Bogu nije točna i usmjerava čovjeka na pogrešan put. Isus je došao objaviti nam Boga Oca, i to ne samo kao svoga Oca nego kao Oca svih ljudi. O tome nam govori i evanđelje sedamnaeste nedjelje kroz godinu (usp. Lk 11,1-13).

Molitva

U odnosu vjernika prema Bogu Ocu jako je važna molitva. Molitva je, najjednostavnije rečeno, razgovor s Bogom. Svaki čovjek želi i ima potrebu razgovarati sa svojim zemaljskim ocem, a tako bi vjernik trebao razgovarati s Nebeskim. No, ljudi su se uvijek pitali je li im molitva dobra, ako nije kako je poboljšati. To je mučilo čovjeka još prije nego mu se Bog objavio na ovaj način na koji ga mi danas spoznajemo. Koliko god da je o Bogu znao ili zna, čovjeka je uvijek mučilo pitanje molitve. Zato i Isusovi učenici, i sami se pitajući je li mole kako treba ili ne, traže od Isusa da ih nauči moliti. Isus na njihovu molbu odgovara poučavajući ih molitvom Očenaš. Svi ovu molitvu znamo od najranijeg djetinjstva, nekima je to čak bila prva molitva koju su naučili. No, sada kada otkrivamo da je to molitva koju je Isus ostavio učenicima, da se njome obraćaju Bogu Ocu, moramo na nju drugačije gledati. U njoj je sadržano sve ono što čovjek treba reći Bogu kada mu se želi obratiti. Najprije mu iskazuje slavu i čast, a potom moli da Bog blagoslovi njegov ovozemaljski život i podari mu sve što mu je za život potrebno, te moli da mu Bog oprost

sve slabosti i propuste zbog kojih je upao u grijeh i traži zaštitu od budućih kušnji u kojima neće biti dovoljno jak da se odupre i ne pogriješi ponovno. Stoga, kada molimo Očenaš, o svakoj riječi trebamo razmišljati, a ne samo recitirati je. Ona mora biti izgovorena iz dubine našega srca, odraz naših osjećaja kada stanemo pred Nebeskog Oca.

Naravno, možemo se moliti i svojim riječima. Tada je naša molitva osobnija, jer se Bogu zahvaljujemo i slavimo ga što se proslavio u našem životu. Molimo ga da nam pomogne u našim konkretnim problemima, koji nas tište i ne znamo ih riješiti. Kajemo se za slabosti i grijeh protiv kojih se nismo znali ili nismo htjeli boriti. Tako je molitva koju nas je poučio Isus osnovni model svih naših osobnih molitava. Sve što molimo u Očenašu možemo pretočiti u svoje riječi i svoje primjere u razgovoru s Nebeskim Ocem. A kada ne znamo kako bismo molili svojim riječima, kada ne znamo što bismo rekli ni odakle bismo krenuli, ostaje nam uvijek najveća molitva od svih, ona koju nas je Isus naučio.

Otac

Da bi nam molitva bila dobra, potrebno je da Boga uistinu doživljavamo kao Oca. Ponekad nam je to teško jer nam se čini da nam je daleko, da ne čuje naše molitve, da su loše stvari koje nam se događaju kazne. Različiti su razlozi zbog kojih se tako osjećamo, ali Bog nas nikada ne napušta, Otac je uvijek uz svoju djecu. Isus nas ohrabruje i potiče na ustrajnu molitvu ovim riječima: » Ištite i dat će vam se! Tražite i naći ćete! Kucajte i otvorit će vam se!« (Lk 11,9). Bog će odgovoriti na naše molitve, ali njemu je najvažnije da se jednoga dana s njim susretnemo u Nebu, te nam želi pomoći da kroz ovaj život idemo putem koji će nas dovesti do toga cilja.

Marko Đipanov, monoštorski ribič

Bučkom na kralja

»Za života sam uhvatio sigurno tristotinjak somova, a rekord u jednodnevnoj 'bučki' mi je šest somova, koji su skupa imali preko šezdeset kilograma. Za dobrog bučkaroša potrebno je i veliko strpljenje i upornost, te sam ponekad i po tri-četiri puta prolazio 'bučkajući' istim dijelom Dunava dok ne bih izmamio soma iz skrovišta«, prisjeća se Marko Đipanov

Som je najveći predator, kralj riba grabljivica u slatkovodnim staništima. Po nekim podacima dostiže težinu i do sto pedeset kilograma, ali su uhvaćeni i veći primjerci te je samim tim som oduvijek bio i najveći izazov za ribare. Hvatao se, a i danas se hvata na razne načine, a najinteresantnije i najoriginalnije je sportsko hvatanje na »bučku«. A za ispričati priču o hvatanju soma na »bučku« nema boljeg sugovornika od osamdesettrogodišnjeg Monoštorca **Marka Đipanova** (iz obitelji **Kockarevih**). Veliki dio života proveo je »na vodi« pa mu je vjerovati kada kaže da je za svakog ribiča najveći izazov hvatanje soma na »bučku«. I njemu je želja da dok još ima snage u svojoj osamdeset trećoj godini ulovi još jednom soma na »bučku«.

Kako namamiti soma?

Dunav je uvijek bio najbolje mjesto za lov soma na »bučku«, ali kako kaže Marko to ne znači da nije bilo lako namamiti soma. Prvo se trebalo dobro opremiti, imati čamac, znati veslati na Dunavu, imati alat za »bučku« i ono najvažnije: znati gdje »bučkati«.

»To su obično veće dubine s rupama u vodi, panjevima i drugim zaklonima gdje som u zasjedi provodi vrijeme čekajući plijen. Ribari su se na takvim dijelovima rijeke spuštali niz maticu i stalnim, pa s prekidima, udaranjem o vodu drvenim predmetom koji se naziva 'bučka' ili 'bučkalo' proizvodili zvuke kojima se poziva-iritira som da iz dunavskih dubina dođe na površinu vode gdje bi ga če-

kao mamac zakačen na udicu. Najprostiji način 'bučkaranja' je kada se jednom rukom o vodu udara 'bučkom', a u drugoj ruci se drži uža (u početku je to bila pletena struna) s olovom i udicom na kojoj je namotana crvena vunica (kićanka, koju kasnije zamjenjuju raznoliki silikonski dodaci), sa zakačenim mamcem na udici. Udica mora biti oštra, pa se s vremena na vrijeme mora turpijom oštiti. Obavezan dodatak svemu tome je i 'kuka', koja se koristi naročito kod većih somova koje je teže umiriti kada se dovuku na površinu i ubaciti ih u čamac», priča iskusni monoštorski ribič.

Izvlačenje soma u čamac, po riječima našeg sugovornika, može biti i opasno, jer nakon što se zakači za udicu trza i povlači u dubinu, pa je često »bučkaroš« mogao završiti u vodi. Marko je zato na konop počeo postavljati plovak preko kojega je mogao lakše kontrolirati udar soma na udicu-mamac, te s manjim rizikom i reagirati, za što kaže da je njegov izum. Kasnije su se pojavili još neki dodaci u alatu za lov soma na »bučke«, no to je tema za neku drugu priču.

Srpljenje i upornost

»Prvi put hvatao sam soma na 'bučku' sa šesnaest godina. Posudio sam tad sav potreban alat. Posljednji puta 'bučkao' sam u sedamdeset petoj godini života. U selu su me zvali 'kralj bučke' zbog mog umijeća i uspješnosti hvatanja soma. Uglavnom sam bio na Dunavu, pokušao sam i na kanalu Dunav – Tisa – Dunav, ali s manje uspjeha. Najveći ulov bio mi je som od 47 kilograma. Više puta imao sam kidanja strune-užeta, pa mislim da su ti somovi sigurno imali više od 100 kilograma. Som je riba grabljivica, ne bira što će jesti, pojest će i patku koja pliva na površini vode, a na udici mu kao mamac možete ponuditi prvo rovca ili manića, pa onda bez nekog reda sve mamce, ali pod uvjetom da su živi – žabu, durbaka, čikova, deveriku, gliste, pijavicu. U nuždi i slanina može biti dobar mamac. Za života sam uhvatio sigurno tristotinjak somova, a rekord u jednoj dnevnoj 'bučki' mi je šest somova, koji su skupa imali preko šezdeset kilograma. Za dobrog

'bučkaroša' potrebno je i veliko strpljenje i upornost te sam ponekad i po tri-četiri puta prolazio 'bučkajući' istim dijelom Dunava dok ne bih izmamio soma iz skrovišta. Vrijeme tijekom godine za 'bučku' je od početka travnja pa do kraja rujna, uz vodostaj Dunava koji ne smije biti prevelik jer se kod većih vodostaja som premjesti izvan korita Dunava u poplavljena područja», prisjeća se Marko.

Koji je dio dana najpovoljniji za »bučkanje« nema pravila. »Bučkao« je Marko i tijekom noći, ako je mjesečina. Idealni uvjeti su miran dan bez vjetera kada se odjek udarca »bučke« u vodu čuje i na daljinu od 10 km. Zato Marko s ponosom kaže »kad on 'bučka', u Osik se čuje«. Marko ne samo da je bio vješt s »bučkom« već ih je i pravio, čak poklanjao i prodavao drugima. To je bilo nekada, a danas se ovakvim načinom hvatanja soma ribiči sve manje bave.

Željko Šeremešić

Som mu spasio život

Na kraju razgovora Marko je ispričao kako mu je som na Dunavu spasio život. Na čitateljima je da procijene je li događaj istinit ili je to samo još jedna ribolovačka priča.

»Za vrijeme ratnih događanja devedesetih godina Dunav je bio opasna rijeka iz raznoraznih razloga koje neću sada nabrajati, jer baš i nisu za kazat. No, to me nije sprečavalo da izlazim na vodu. I tako jednom 'bučkajući' osjetim na ruci trzaj užeta, som je uhvatio mamac, poteže mi ruku i tijelo prema vodi. U to čujem u daljini pucanj te kroz kosu strujanje zraka od metka. Da som nije povukao, ja bih za nekog bio pun pogodak. Izvuko sam soma, pet-šest kilograma je imao, brzo ostavio 'bučku' i alat u čamac i pobjegao kao da me vragovi jure. Sad kad se prisjećam trebao sam ga vratiti u vodu, spasio mi je život.«

Staro zaboravljeno šetalište

izmijenjenog. Jedan od malobrojnih sačuvanih opisa objavljen je u publikaciji *Subotica 1922* u izdanju Knjižare *Jedinstvo*, koju su tiskale subotičke *Narodne tiskare*, s popisom tada novih i starih naziva ulica: »Zrinjski trg, nekadašnja 'promenada', s krasnim drvoredima, služi sada za voćnu tržnicu (i djeci za nogomet)...«. U ovoj publikaciji opisuju i druge subotičke ulice: »Ulice su široke, s lijepo njegovanim drvoredima (takovih ulica ima 30 km), te se u praznom prostoru sada njeguje trava, da bi se spriječilo dizanje prašine«. U prošlosti su stručnjaci posebno naglašavali značaj zelenila

»Prostrani stari trg – gradsko šetalište prije Korzoa – bio je dugo razliveni prostor (danas gradska tržnica) u kome novogradnja osvaja tek poslije Drugog svjetskog rata... Ovim riječima u publikaciji *Odněkud se znamo, zar ne?* nadahnuto je opisan osjećaj širine pri pogledu na dio grada prikazan na staroj razglednici, a nama danas neprepoznatljiv. U spomenutoj publikaciji je 1989. godine javnosti predstavljen dio velike zbirke razglednica i fotografija stare Subotice kolekcionara **Szabolcsa Prokesa**.

Na starim razglednicama u prilogu prikazan je trg koji u ovo vrijeme nosi ime Jakaba i Komora, tj. prostor gradske tržnice, danas prekriven tezgama, kioscima, automobilima i gužvom, zbog čega se, u stvari, i ne vidi koliko je doista velik i širok ovaj trg, ucrtan na svim kartama iz prošlosti Subotice. Tezge su desetljećima na ovom mjestu, te suvremenici ne pamte pogled koji je ostao zabilježen na starim fotografijama. Malo je i zapisa koji detaljno opisuju pojedine dijelove grada, poput ovog, kroz naredna desetljeća potpuno

u preventivi dišnih tegoba, jer je oduvijek subotička prašina, opisana u stručnim knjigama, ali i pjesmama, pravila nevolje ovdašnjim stanovnicima.

Na mjestu velike prizemne ugaone zgrade zdesna na gornjoj fotografiji, preko puta sinagoge, napravljeni su katni objekti. Ulogu šetališta preuzeo je Korzo, a od šezdesetih godina prošlog stoljeća, izgradnjom katnica između centra grada i Dudove šume, šetnica je napravljena i ovom trasom.

Učitelj Mato Šibalin

Ova fotografija je snimljena u Sonti oko pedesetih godina XX. st. ispred učiteljskoga stana. Zgrade građene na ćirilčno slovo G, sastavnog dijela osnovne škole više nema, a nalazila se u sadašnjoj Ul. Vuka Karadžića na br. 58 ispred kuće **Ištvanov J.** Na snimci vidimo legendarnog, sonćanskog učitelja **Matu Šibalina** (stoji s lijeve na desnu, treća muška osoba). Ispred njega je njegova supruga, učiteljica **Marija** (sjedi s kćerinom rukom na ramenu).

Učitelj Šibalin (1890. – 1982.) je rođen u Gari, školovao se u Baji, a učiteljsku školu je završio u Somboru (1910./11. ?). Bio je oženjen **Marijom Faller** (1897. – 1981.) iz Koluta koja je također bila učiteljica. Imali su dvoje djece, sina **Matu** (stoji ocu s desne strane) i kćer **Anu** (obgrlila je majku). Radni vijek su proveli u Sonti. Poslije umirovljenja, iz Sonte se sele u Suboticu (1956./57.).

Učitelj Mato Šibalin je bio ispred svoga vremena. Govorio je, čitao i pisao hrvatski (nastava u školi), mađarski, njemački (gotičko pismo) i latinski. Bio je izvanredan sluhist. Već u učiteljskoj školi se noću iskradao u grad i krišom slušao muziku u kavanama. Odmah je po povratku pravio tonske zapise. Profesori su se čudili odakle njihovom orkestru najnoviji hitovi.

Bio je vrlo komunikativan. Između dva svjetska rata, oko 1920. geograf **Jovan Cvijić** je prikupljajući podatke za svoje kapitalno djelo *Balkansko poluostrvo* boravio i u Sonti. Obitelj Šibalin je Cvijića primila na *kost* i noćenje i usmenim kazivanjem prosljedila sve povijesne, etničke i druge podatke vezane za ovaj dio Podunavlja. Također je bio angažirani interesent za politiku. Bio je pretplaćen na zagrebački list *Vjesnik* kao i na druge tiskovine.

Odgodio je mnoge generacije Sonćana. Bio je ravnatelj osnovne škole, učitelj i kantor u crkvi sv. Lovro. Bio je strog i autoritativan kao što je i nalagao društveni sistem, ne isključujući u odgoju fizičke kazne. Upoznao je šokački mentalitet i nastojao ga unaprijediti i očuvati u svim segmentima života. Pored propisanih učiteljskih obveza učio je djecu zdravstvenoj zaštiti, osobnoj i općoj higijeni kao i sportskim aktivnostima. Zalazio je u kuće Sonćana, družio se, pa i bečarski zapjevao u sitne sate zajedno s njima. Ukazivao je na djecu koja su bila dobri učenici i upućivao na dalje školovanje. Predavao je u višim razredima.

U selu je organizirao folklorne, dramske i sportske aktivnosti. S njim su Sonćani po prvi puta organizirano putovali u druga mjesta na razne manifestacije (npr. folklor, Beograd 1930.).

U vrijeme kantora Šibalina zbor u crkvi sv. Lovro je dostigao, moglo bi se reći, savršeno pučko pjevanje duhovnih pjesama uz orgulje koje je svirao. U mirovini u Subotici kupuje sobni harmonijum (Angstel, Pečuj). Oko 60-ih godina počinje gubiti sluh, ali ne sasvim. Godine 1971.

još uspijeva svirati orgulje na vjenčanju svoga najmlađeg unuka mr. **Ante Rudinskog**, poznatog subotičkog arhitekta (r. 1948.).

Učitelj Šibalin je također bio zahtjevan i strog otac, a sve u cilju dječjeg napretka. Njegovi potomci su skoro svi zaredom bili visoko obrazovani. Mr. Rudinski se sjeća kako je provodio dane djetinjstva kao gost u Sonti kod dide Mate i majkice Marije. S didom je išao na sonćansku Baru gdje ga je dida učio plivati. Također se sjeća da je s njim išao kod lugara u šumu Slatinu po mlijeko i odmah ga dobivao svježe pomuženo da pije iz poklopca s kantice. Pošto je Ante bio vrlo radoznalo dijete, u večernjoj šetnji prema Slatini i nazad, stalno je postavljao pitanja. Kad je didi dosadilo odgovaranje, rekao bi: »Ante, nemoj biti tako znatiželjan, brzo ćeš ostariti«. Na sreću, gospodin Ante je doživio starosne godine, a zbog svoje radoznalosti u cijelom životnom dobu, postigao je u svojoj karijeri zadivljujuće rezultate od širokog značaja.

Prije nekoliko godina putujući kroz Sontu, mr. Ante Rudinski nije odolio izazovu da još jednom vidi orgulje u sonćanskoj crkvi sv. Lovro gdje je u djetinjstvu i mladosti često slušao i gledao svog Didu kako svira.

P. S. U prikupljanju podataka pomogli su mr. Ante Rudinski i mr. **Ivan Rudinski**.

Ruža Silađev

Ljetna škola na otoku Cresu

More, sunce i prijatelji

Nakon dvije godine pauze, ponovno je održana Ljetna škola hrvatskog jezika, kulture i duhovnosti na Cresu, koja je trajala od 6. do 14. srpnja. Bilo je to osam dana za uživanje, kupanje, radionice i prije svega zajedništvo.

Program Ljetne škole je zamišljen tako da to nije obično ljetovanje nego je prožeto pjesmom, igrom, zabavom, radionicama, kupanjem, tjelovježbom, duhovnim nagovorom, svakodnevnim svetim misama, te drugim zabavnim sadržajima. Već više od deset godina Ljetna škola se odvija u samostanu sv. Frane na Cresu zahvaljujući odličnoj suradnji s gvardijanom samostana fra **Vitomirom Glavašem**, a organizira je Udruga *Naša djeca* u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem.

»Dvije godine zbog pandemije nismo bili u mogućnosti organizirati odlazak na Cres, te je zanimanje bilo veliko. Ove godine prednost odlaska su imali učenici sedmih i osmih razreda, te učenici srednjih škola koji su u cjelovitoj nastavi na hrvatskom jeziku i njihove obitelji. Tako je ove godine na Cres išlo nešto više od 70 osoba. Radujemo se da kao Udruga, koja je tu prvenstveno radi djece, možemo organizirati ovakve ljetne škole, koje su po organizaciji zahtjevnije i iziskuju iskustvo koje mi polako stječemo. Otkako je došlo do smjene generacija u Udruzi, ovo je bila prva Ljetna škola na Cresu, a u pripremi je već i sljedeća koja će biti održana na Prviću«, kaže dopredsjednica Udruge *Naša djeca* **Ninoslava Pirša**.

Tijekom boravka na Cresu djeca i obitelji imali su pri-

Započele prijave za Etnokamp

Volite li pjevati, plesati, igrati se? Možda svirati, kuhati, praviti razne kreativne i korisne uratke...? Volite li druženje s vršnjacima, duhovne programe, glumu, recitiranje, biti voditelj i ići na izlet...? Možda volite sve ovo, što je također moguća opcija... Bilo kako bilo, za sve vas koji ste se pronašli u ovim nabrajanjima, a osnovnoškolske ste dobi, toplo vam preporu-

liku posjetiti i muzej *Apoksiomena* i aquapark *Čikat*, zahvaljujući gradonačelnici Malog Lošinja **Ani Lučić** i predsjednici HNV-a **Jasni Vojnić**, koje su zahvaljujući odličnoj suradnji osigurale ulaznice za sve sudionike Ljetne škole. Bila je to prigoda za vidjeti nešto novo i drugačije, a ujedno i uživati u čarima aquaparka.

Ujedno, tijekom boravka na Cresu predstavnici Udruge *Naša djeca* i Jasna Vojnić susreli su se s gradonačelnikom Cresa **Marinom Gregorovićem**, gdje su ga upoznali s aktivnostima Ljetne škole, Udruge i drugim aktivnostima vojvođanskih Hrvata.

Ljetnu školu pomogli su Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, a dio troškova sufinancirali su roditelji.

Sljedeća Ljetna škola bit će održana također u franjevačkom samostanu, ali na otoku Prviću od 30. srpnja do 7. kolovoza u kojoj će sudjelovati učenici nižih razreda skupa s obiteljima.

Ž. V.

čamo da se prijavite u Etnokamp Hrvatske čitaonice. Ove godine bit će održan od 22. do 26. kolovoza u Domu DSHV-a u Subotici. Ovaj petnaesti kamp po redu nudi brojne mogućnosti, i kako doznajemo od organizatora bit će za svakoga po nešto od tradicijskih do suvremenih aktivnosti i vještina, a vjerujem da će i *Hrcko* ponovno doći. Posljednjeg, petog dana bit će organizirana prodajna izložba dječjih radova nastalih u kampu te priredba za roditelje, rodbinu i prijatelje.

Prijave se primaju do popune mjesta ili najkasnije do 12. kolovoza putem telefona ili vibera 069/101-70-90 (**Bernadica Ivanković**), a može i e-mailom na: bernadica@gmail.com. Cijena petodnevnog aranžmana je svega 1000 dinara.

B. I.

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Prozivki u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karađorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Hrvat, katolik iz Slavonske Orahovice kod Osijeka, zaposlen, vlasnik kuće i auta, traži djevojku iz Subotice do 31 godine za upoznavanje i brak. Ivan Peček.

Prodaje se trobrzdni plug (14 cola) obrtač regent fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ PROJEKTA »IZGRADNJA JAVNE VODOVODNE MREŽE U ULICI PARTIZANSKIH BAZA U SUBOTICI« na katastarskim parcelama br. 5324/1, 710/3, 711/7, 712/2 i 714 K. O. Novi grad, Subotica.

14. 7. 2022.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE O PROCJENI UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 13. 7. 2022. donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-155/2022, kojim se utvrđuje da nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: »IZGRADNJA JAVNE VODOVODNE MREŽE U ULICI PARTIZANSKIH BAZA U SUBOTICI« na katastarskim parcelama br. 5324/1, 710/3, 711/7, 712/2 i 714 KO Novi grad, Subotica.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internetskoj adresi:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-155-2022.pdf

Uredništvo

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 26. 7. 2022.

- Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.
- Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

O prezimenima bačkih Hrvata (XII.)

Piše: Vladimir Nimčević

Budinčević Jakelić

Među prezimenima subotičkih Hrvata postoji nekoliko za koje je ustvrđeno da, takoreći, idu u paru s nekim drugim. Drugim riječima, to su dvojna prezimena. O njima je do sada pisano, ali konačan odgovor nije donesen, jer okolnosti pod kojima su ona nastala nisu rasvijetljene. Do sada je već bilo riječi o **Bašić Palkovićima**. Neke obitelji su se na zakonski način odrekle jednog elementa prezimena. Tako da u Subotici postoje obitelji **Bašića**, koji ne nose više »dodatak« **Palković**. Od ostalih slučajeva poznati su **Ivković Ivandekić**, **Peić Tukuljac**, **Vojnić Hajduk**, **Poljaković Kovač (Kovačevići)**, **Vidaković Božan**, **Vujković Cvijin** itd. Ovo su samo neki od primjera, a njih svakako ima daleko više. Neke obitelji uspjele su zadržati oba elementa svog prezimena, a neke su se opredijelile za samo jedan. Nekima je izbor bio osnovni oblik (Bašić, Poljaković), a nekima dodatak (Cvijin).

Dva prezimena

Također se događalo da je jedna obitelj koristila dva prezimena. Primjerice, tijekom 18. stoljeća nositelji prezimena **Nimčevića** se u zapisima javljaju i pod prezimenom **Džaja (Džajini, Džajić, Džajin i sl.)**. Međutim, to ipak nije porodilo dvojno prezime **Nimčević Džaja**. Naprotiv, Džaja je opstalo samo kao »prdačno« ime i to samo kod nekih obitelji. Inače, neke su obitelji dobile dva prezimena. Primjer ove pojave jesu nositelji prezimena **Budinčević**, koji se u starim zapisima javljaju i pod prezimenom **Jakelić**. U nekim slučajevima štoviše upisana su oba prezimena – **Budinčević-Jakelić**. Međutim, čini se da je prevagu odnio ipak oblik Budinčević, kao što svjedoči primjer **Ivana Budinčevića (1874. – ?)**, jednog od prvaka subotičkih Hrvata na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće.

Genealogija

Doktor prava (od 1903.), gradski odbornik, član rodoljubive udruge *Kola mladeži*, koja je unijela novi duh u život hrvatske zajednice u Subotici, ali i samog grada, te gradski bilježnik (od 1913.), Ivan Budinčević zvani još i **Mukija** (jer je kršten pod imenom **Ivan Nepomuk**) svakako zaslužuje mnogo više pažnje nego što mu je dosad poklonjeno uzgrednim istraživanjima, koja nažalost nisu rasvijetlila ni osnovne podatke o njemu: kada je umro! Njegov predak u 4. koljenu, **Luka**, javlja se u zapisima pod prezimenom **Jakelić**. Dana 25. XI. 1779. oženio je **Matiju Bačić**. Njihov sin **Marijan** je rođen 21. I. 1798. Marijan se 10. XI. 1813. oženio **Janjom**, kćerkom **Antuna Orčića i Tereze Rudić**. Nakon smrti prve supruge, Marijan se 4. XI. 1823. oženio udovnom **Franje Šokči-**

Ivan Budinčević, Beno Sudarević i Josip Vojnić Hajduk (uprava Kola mladeži)

ća – Julijanom, kćerkom **Bartula Budanovića i Magde Dulić**. Njihov sin **Beno** (zapisivan različito: kao **Benedictus, Benedek, Benjamin**) je rođen 19. I. 1826. Julijana je umrla 22. II. 1841. u 40. godini života, ne dočekavši vjenčanje svog sina Bene. Beno je oženio je 15. XI. 1843. **Barbaru**, kći **Lovre Tumbasa i Lucije Horvat**. Tom prilikom je prezime Benine majke upisano kao **Gabrić**. Beno i Barbara su imali sina **Roku**, Mukijinog oca. Roko se 9. I. 1871. vjenčao Mukijinom materom **Petronilom**, kćerkom **Antuna Vidakovića i Pauliune Halasević**. Mukija je rođen 25. IV. 1874. Imao je sestru **Kristu** (r. 3. VIII. 1883.), koja se 1903. udala za **Luku Vujkovića Lamića**.

Mlade snage

Mukija spada u red onih mladih snaga koje su iznijele na svojim leđima novi preporod subotičkih Hrvata. Tu su još bili **Stipan Matijević, Josip Vojnić Hajduk, Luka Plesković, Andrija Pletikosić, braća Beno i Vranje Sudarević, braća Babijan i Albe Malagurski** i drugi.

Konačna sudbina Mukije Budinčevića nije poznata. Vjerojatno je i on unovačen kao i brojni hrvatski intelektualci (braća Ivković Ivandekić). Nakon I. svj. rata se ne spominje, što može ukazivati na više stvari. Ako nije poginuo, onda se ili kao Josip Vojnić Hajduk društveno pasivizirao ili je pak optirao za Mađarsku.

25. Maraton lađa u Metkoviću

Uz sve izazove, *Salašari* somborski će veslati u Metkoviću

Najveći spektakl i turistička atrakcija kada je u pitanju dolina Neretve, kao i veslanje neretvanskih lađa, svakako je *Maraton lađa*, koji se tradicionalno održava u Metkoviću. Ove godine bit će održan 25. po redu *Maraton lađa*, a glavna utrka na rasporedu je 13. kolovoza u 17 sati. Start utrke je ispod mosta u Metkoviću, odakle će prijavljene ekipe krenuti na utрку dugu 22 kilometra.

Kako se bliži kolovoz, sve vezano uz sport i HKUD *Vladimir Nazor* u znaku je *Maratona lađa*. Ove godine muška ekipa će imati svoj jedanaesti nastup, a tim smo povodom razgovarali s kapetanom ekipe i novoizabranim pročelnikom sportske sekcije **Gašparom Matarićem**.

Kako teku pripreme za jubilarni, 25. Maraton lađa u Metkoviću?

»Pripreme teku istom dinamikom kao i prethodnih godina, s nešto manje treninga, ali teku. Fokus je više na individualnim treninzima, zbog povećanog opsega posla, individualnih obveza, ali i pomlađivanja momčadi. Pomlađivanje momčadi je nešto čemu se nadamo i izazov s kojim se susrećemo, no ove smo godine uspjeli okupiti solidnu momčad.«

Ovo je jedanaesto sudjelovanje *Salašara somborskih*. Teško je održati kontinuitet. Što mislite koja je tajna uspjeha održanog kontinuiteta?

»Samo drugarstvo i treninzi nas vežu. Teško je, sve je manje zainteresiranih za veslanje i sve opstaje na entuzijazmu pojedinaca. Ekipe *Salašara somborskih* i održavanju veslanja neretvanske lađe slijedi pomlađivanje ekipe. Bilo bi sjajno da uspijemo pomladiti 90 posto momčadi i stvoriti izvrsnu kombinaciju mladih snaga i iskusnih veslača. Ovim putem pozivam mlade iz Sombora, Subotice i okoline koji su zainteresirani za ovaj atraktivan sport da nam se jave ili dođu na neki od naših treninga koji se održavaju utorkom i četvrtkom u večernjim satima, s početkom na Tromedi, kod Čičova, te se okušaju u veslanju neretvanske lađe.«

Kakav je sastav ekipe koja će nastupiti na ovogodišnjem Maratonu lađa?

»Ove godine ekipa *Salašara somborskih* nastupit će u sljedećem sastavu: **Srđan Radmilović, Danijel Mandić, Gašpar Matarić, Tomislav Vuković, Alfred Skenderović, Ivica Pekanović, Nemanja Delić, Nikola Paštrović, Ivan Vilim i Tibor Gulači**. S obzirom na cjelokupnu situaciju i broj treninga, idemo s očekivanjem da ćemo veslati što bolje i biti što bolje plasirani. Bit svega je održati kontinuitet i biti sudionik ovog, jubilarnog, 25. *Maratona lađa*.«

Na posljednjoj sjednici Upravnog odbora HKUD-a Vladimir Nazor izabrani ste za pročelnika sportske

sekcije. Koji su Vam planovi? Koje su sekcije aktivne uz *Salašare*?

»Plan je nastaviti s održavanjem postojećih sportskih događanja te pokušati uvesti jednu ili dvije nove aktivnosti. Imamo nekoliko novih ideja od samog početka, pa ćemo vidjeti. Šah, stolni tenis i veslači za sada su aktualne sportske sekcije.«

Podsjetimo, dosadašnji pročelnik sportske sekcije bio je **Pavle Matarić**, koji je sportska događanja i nastupe HKUD-a *Vladimir Nazor* držao na vrlo zavidnoj razini i postavljao ozbiljne kriterije. Upravo je on donio ideju o veslanju neretvanske lađe u Sombor, te je s veslačima uspješno 'odveslao' njihovih dosadašnjih deset *maratona lađa* i sve popratne kupove i nastupe.

Ove godine vraćaju se i neki od veslača koji su prije nekoliko godina veslali za *Salašare somborske*. Jedan od njih je **Alfred Skenderović**. O svojim očekivanjima, motivima i veslanju Alfred je rekao sljedeće:

»Prihvio sam kapetanov poziv da i ove godine veslam u lađi *Salašara somborskih*, prvenstveno zbog atmosfere koja tamo vlada i koja vlada u lađi kada sudjelujete na

Humanitarna akcija

Ekskluzivno za Hrvatsku riječ Gašpar Matarić podijelio je s nama vijest da trojica veslača *Salašara somborskih*: Gašpar Matarić, Alfred Skenderović i **Danijel Mandić** svoj odlazak na 25. *Maraton lađa* planiraju posvetiti Udruzi za potporu osoba s autizmom *Maslačak* iz Sombora, bicikliranjem na putu od Sombora do Neretve u dužini od 550 kilometara. Kilometri ove trojice veslača bit će prodajni, a sav prikupljeni novac bit će uplaćen udruzi *Maslačak*. Za detalje oko uplate potrebno je kontaktirati Gašpara Matarića na njegovom Facebook profilu, kojemu je ovo druga ovakva akcija. Prihod prethodne akcije uplaćen je na račun Škole za osnovno i srednje obrazovanje *Vuk Karadžić* u Somboru.

ovakvom natjecanju. Kao momčad nismo puno trenirali pa je logično da ne očekujemo neki veliki rezultat. Sigurno ćemo dati sve od sebe i veslati najbolje što možemo.«

Alfred je do sada dva puta nastupio na ovom natjecanju, a bilo je to prije pet godina, kaže. Dodao je kako će cijeli doživljaj upotpuniti odlaskom na utrku na svom biciklu i sve to spojiti s nekoliko dana odmora.

Salašari somborski 2018. godine okupili su žensku ekipu koja je do sada imala tri nastupa na *Maratonu lađarica* koji se tradicionalno održava tri dana prije muške glavne utrke. Tim smo povodom za komentar upitali kapetanicu lađarica **Mariju Mandić**.

»Kao što sam uvijek do sada pisala i govorila, nije lako u ovim turbulentnim vremenima izdvojiti svoje vrijeme, volju i energiju za tako neobičnu aktiv-

nost. Iako smo svi svjesni da se sve uloženo stotruko vraća u osjećajima, emocijama, sjećanju, prijateljstvu i zajedništvu koje vlada među veslačima i muške i ženske ekipe, nažalost ove godine nismo se uspjele okupiti. Ovom prilikom još jednom pozivam mlade žene i djevojke iz Sombora i okolice, a posebno članice i simpatizere našeg Društva da nam se jave, kako bi se upoznale s radom Društva, naše sportske sekcije i naše veslačke ekipe *Salašari somborski*, te se pridružile lađi.«

Gorana Koporan

Podsjetimo, *Maraton lađa* jedna je od najvećih manifestacija u Hrvatskoj. Uživo ga prati pedesetak tisuća ljudi duž cijele rute, a jedan od glavnih popratnih trenutaka svakako je predsjednički čamac koji dio utrke vozi uz lađare i prati razvoj događaja. Na *Maratonu* u prosjeku sudjeluje oko 400 natjecatelja, raspoređenih u 33 čamca. Pobjednička ekipa dobiva zlatne medalje, veliki privremeni pobjednički brončani štit kneza Domagoja i manji štit u trajno vlasništvo te novčanu nagradu.

Narodne poslovice

- * Snaga je u moći nad sobom, a ne nad drugima.
- * Duboka voda je tiha, buku prave plitki potoci.
- * Kad poželiš odustati, sjeti se razloga zbog kojeg si izdržao.

Vicevi, šale...

Savjet psihologa:

- Napiši pismo čovjeku koji te nervira i spali ga.
- Dobro, a što da radim s pismom?

Liječnik pita pacijente u čekaonici:

- Gdje je onaj što čeka s otvorenom ranom?
- Jedan od njih odgovara:
- Otišao je, zarasla mu rana.

Mudrolije

- * Dvije stvari opisuju čovjeka: strpljenje kad nema ništa i ponašanje kad ima sve.
- * Postoje riječi poput školjki: jednostavne, ali s cijelim morem unutra.
- * Blago onima koji se mogu ponositi svojim porazima, a teško onima koji se moraju stidjeti svojih pobjeda.

Vremeplov – iz naše arhive

Dužionica Sombor, 2005.

Iz Ivković šora

Bili u kolu

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi. Jeto, ja niki uranio, a nisam baš ni moro. Usto sam na livu nogu i bisan na ovog mog piva kredlana. Kad se raskukuriko, bože ti dragi, a grlat kugod da je pet kila u njem a ne po. A šta možem? Ne možem ga ni dovatit kad spava na vrv orasa, ne mož se na njeg ni grudvom vućit, još mi to fali da trevim u komšijinu pendžer. Iđem po salašu i mećem kafu pa se sve mislim: »Ta uvatiću ja tebe, momče, pa ćeš ti lipo u frišku čorbu; ne'š ti meni svirat ustajanje, nisam u vojski. Šteta što snaš Roza Kopunka nije živa, ne bi ti kukuriko već bi kokoda-ko«. E, dok čekam ovu dvojcu pajdaša da mi dođu pomoć opravit kventove oko pendžera da vam ispričavam kako smo se nas trojca proveli u Tavankutu na Balaževićovom salašu u kolu. Gustiramo mi tako, a i davno smo bili, da ne bi bilo zgoreg otić još bar jedared u kolo. Ta jest da više nismo mladi i da nismo vridni iskvrcavat, al bar slušat dobre svirce, prodivanit malkoc sa svitom nije zgoreg. Ta majkuša mu, ne iđe se u kolo samo igrat, mož se i kadgod izdivanit. Doduše, ja i kad sam bio mlad nisam se baš izigravo. Znao sam igrat samo par kola, ona što se igraju kad si mladoženja pa sam u balovima obično provodio vrime čuvat snaš Jelin ridiker i stat kod peći. Sili mi na bicigle, metili lampe, one na baterije, kineske, i naprid i natrag i zapu-tili se u Tavankut. Tiramo tako, tiramo, gledamo kako su rđavi kuruzi. Rondzamo na ove što nam naplaćivaju odvodnjavanje a suša neviđena. Nikom nije bio ni defekt, nit je kome spado lanac i dođemo skoro do početka Dikanovca, skoro prid prugu kad nas obađe jedna limuzina sa stranjским tablama. Stane baš pride me, jedva sam zafekovo da ga ne udarim. Oma on prodivani: »Vas iz Balasev salas?«. Ja ga gledim, pa limuzinu, pa table i odgasim mu natrag: »E, braca, ideš pravac skroz do raskrižja, skreneš livo i jedno pedest meteri opet u livo pa 'š vidit na po duži zdesne strane fajin limuzina. A ima i tabla na kojoj piše, nemoj samo da protrečeš skroz, otičeš na Klisaberov salaš«. On me pogleda, pogleda i ovu dvojcu, Peru i Josu, a oni se iscerili, samo što se ne zacinu. I on se nasmijucko i ode. »E, Braniša, što si mu sad lipo objasnio. Kandar je sve svatio. Ta ne čuješ da je to kaki Švabo, cigorno te razumio«, veli mi Periša. »Baš si naivan. Ta ne vidiš da je to jedan od ovi naši? Ja bi po liku i obliku kazo da je iz Gornjeg, očo je u Švapsku na rad, provo koju godinu a sad vidio nas par dida pa veli malkoc se triba s njima komedijat. Ja kandar znam i čiji je, al neću divanit.« I dok smo divanili, stigli i mi u kolo. Možem vam kast da sam se baš nako radosno iznenadio: mladi ima koliko očeš, vesele se baš lipo, igraje naše stare igre, svi dotirani, lip bandaš, još lipča bandašica, svirci samo taki. Sve mi srce graknilo dok sam gledao, pa se mislim u sebi: »E, Bože, fala ti na vakoj dici! Dok je nji, neće se nama satrt naša grana, što i pisma veli 'jeste mala, al je odabrana'«. Jeto, ja se raspričavo, a triba ić radit. Sad će upeć zvizda. Ajd, zbogom, čeljadi. Jevo iđu i ova dvojca.

Rič po rič

Trgovina

Piše: Željko Šeremešić

Petrovo prošlo, a nismo se ni okrenili. Kako čujem od ove moje, u crkve sve manje svita a tako i pod šatrama i na suvaje. U svitu još vri, oteglo se, ka' će stat ne zna se kažu. Jel to sam mene vrime tako leti jel i drugima, al eto unuk Marin bio ko niki dan kad evo ga ope. Prošlo misec dana, a mene koda j' juče bilo. Kadgod mi mrzi, i teško mi, iz pridnjeg dvora otić u zadnji dvor kokošma vode metnit a on sa tog trulog Zapada, iz Minkena, sam tako, što bi rekli, skoči. Ja se digo, a on već ispod ora mi čeka. Vidim narizano malo slanine, kruva, paradičke i kiselo mliko u čupice. Kako mi u poslidnje vrime mrsko jist od ove vrućine, mislim se baš je ova moja potrefila šta bi ja, a zna da i unuk to volji. Sidnemo tako, jidemo, ja poručivam da žena donese vina za potli jila. Pitam Marina šta j' ope došo, a on će da j' došo potpisat za firmu ugovor. Eto, kaže, praviće nikaku fabriku tu, a država će dat zemlju i šta sve ni pa eto triba to sve vidit kako stoji. Oma mi spalo na pamet kako j' to ispala ko nikaka putvarija, naše dite ošlo na taj trulli Zapad pa se vraća i u tuđe ime kupuje našu zemlju i šta sve ni i to ope za druge. El, eto, ako druge nema, šta ćemo. Pa ću onako naglas: »Eto, vala j' dobra trgovina«. Na to će on: »Jes čo, dida, i za ovu našu poslidnju trgovinu?«. E, mislim se, sa' sam ti uvatio, misli da ne znam, pa ću: »Ako misliš našu trgovinu di je avion spo, pa na kraju sve završilo sa velikom eksplozijom, di smo na kraju priko volje priznali da smo motikama i lopatama malo trgovali, malo prodali, neg šta sam neg čo«. On u smi, vidim da mu drago što sam izgleda potrefio na šta j' mislio. A ja ću dalje: »E moj, Marne, kako štagod nismo iz poljoprivrede. Da smo štagod napravili, ni žito, jabuke, cuncukret jel kukuruze već štagod što se od nji pravi već smo našli motike prodavat ko da to još hasniru u svitu«. Vidi Marin da ja još pratim situaciju, što bi moderno rekli, pa mi onako još obešenjački pita kako ja vidim tu trgovinu, jel u nje vidio štagod sumnjivo? Pa naravno da jesam vidio štagod sumnjivo ko iz puške ću: »Prvo j' što te motike i lopate privozi avion čiji je gazda iz države koja j' u velike nevolja u poljoprivrede, eto da kažem da j' u velike potrebe za motikama i lopatama, a mi baš i nismo odviše na njeve strane, jel baš i nikako. Ko drugo kažu da su te lopate i motike bile naminjite da ga kupuje država koja baš ni nema zemlje već sve kamen i mal piska, tu mi štagod odviše smrdi. Kaka j' to trgovina di kupuje onaj komu ne triba, a privozi onaj komu triba?«. Na to sve će Marin svaj važan: »Bome, Bože dragi, moj dida kako študira bi moglo bit kaki što bi kazali moderno analitičar za neke vrhunske novine«. E, moj Marne, mislim se, ne smim ja ni kazat kake sam se ja u životu nagledo trgovine, a što j' najgore mi smo uvek na kraju izvlačili debliji kraj, pa ću na kraju ipak lanit: »Eto, i ti si došo za drugog kupit našu zemlju koju možda kogod i ne bi prodo pa će ko što se kod nas obično dešava na nje napravit fabriku koja dura dok se gazdama oće, a ni dok narodu triba. Eto taki smo mi trgovci i taka j' naša trgovina«. Digne se Marin, zagrlji mi s obadve ruke, izljubi i naglas, vala da se na kraj soka čuje prodivani: »Eto, čeljadi, to je moj dida, svaka mu zlata vridi, da j' taki kraja nam ne bi bilo i ne bi bilo trgovine sumnjive i na našu štetu«. Suza mi krene, na brzinu krenem točit vino u sebe misleć vala kogod neće potrgovat i nas.

U NEKOLIKO SLIKA

Štirkanje nošnje u Vajskoj

88. DUŽIONICA

PETAK, 22. 7. 2022.

20:00 Književna večer u Hrvatskom domu
mons. Stjepan Beretić „Johannes Clausen
– kako je oslikana subotička katedrala”
Predstavljanje bandaša i bandašice

NEDJELJA, 24. 7. 2022.

9:00 Okupljanje sudionika u Hrvatskom domu
10:00 Sveta misa u crkvi Presvetog Trojstva
Predaja kruha gradonačelniku Sombora
Risarski ručak u Hrvatskom domu

Dužijanca 2022. – predstojeći programi

Petak, 22. srpnja – *Dužijanca* u Novom Sadu – Akademija i otvorenje izložbe, Spomen kuća bana Jelačića, Petrovaradin, 19 sati

Subota, 23. srpnja – *Dužijanca* u Novom Sadu – koncert tamburaša i folklornih skupina, Trg republike, Novi Sad, 20 sati

Nedjelja, 24. srpnja – *Dužijanca* u Novom Sadu – svečano euharistijsko slavlje, crkva Imena Marijinog, Novi Sad, 10 sati
– svečana povorka kroz grad – predaja kruha gradonačelniku, Trg republike, Novi Sad, 11.30 sati

Ponedjeljak, 25. srpnja – Otvorenje izložbe *S Božjom pomoći* – Pastoralni centar Augustinianum, Subotica, 19 sati

Srijeda, 27. srpnja – Postavljanje izloga u središtu grada za natjecanje aranžera izloga, Subotica – tijekom dana

Nedjelja, 31. srpnja – *Dužijanca* u Maloj Bosni – crkva Presvetog Trojstva, 10 sati

Četvrtak, 4. kolovoza – Otvorenje izložbe slika s XXV. Međunarodne likovne kolonije *Bunarić* – HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica, 19 sati

– od 4. do 8. kolovoza – XXVI. Međunarodna likovna kolonija *Bunarić* – HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica

Nedjelja, 7. kolovoza – *Dužijanca* u Đurđinu – crkva sv. Josipa Radnika, 10 sati

– *Dužijanca* u Mirgešu – kod križa, 18 sati

Četvrtak, 11. kolovoza – Književna večer u organizaciji Katoličkog društva *Ivan Antunović* – svečana dvorana HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica, 19 sati

Petak, 12. kolovoza – Tijekom dana izložba rukotvorina – Gradski trg, Subotica

– Izložba radova od slame nastalih na XXXVII. Sazivu Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu

– Vestibil Gradske kuće, Subotica, 19 sati

– Tamburaška večer – Gradski trg, Subotica, 20 sati

U sklopu večeri bit će i predstavljanje bandaša i bandašice i izbor njihovih pratioca, te proglašenje najljepše aranžiranog izloga

Subota, 13. kolovoza – Svečana Večernja – katedrala-bazilika sv. Terezije Avilske, Subotica, 18 sati

– Polaganje vijenca od žita na spomenik Risaru i spomen-bistu Blaška Radjića – park ispred Gradske kuće, 19.30 sati

– Skupština risara – Gradski trg, Subotica, 20 sati

– Nastup folklornih ansambala, Gradski trg, Subotica, 20.30 sati.

Ž. V.

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Osjećanja i sjećanja

Mjesto gdje sam naučila plivati

Danas me rastužila činjenica da neću moći veslati cijelom dužinom Bajskog kanala. Vjerujem da svi već znaju, jer to često spominjem u svojim tekstovima, koliko volim ovaj kanal. Njegova širina, zelenilo, dubina, okruženje, mekoća... Sve o njemu. Namjera mi je bila svoju ljubav krunisati veslanjem od njegovog kraja, u Somboru, do njegovog početka u Baji. Dužina cijelog Bajskog kanala je oko 40 kilometara, a dio u Srbiji 11 kilometara. Dakle, nakon dva sata veslanja potrebno je prijeći u mađarski dio kanala, što se pokazalo nemogućim. Granični prijelaz na kanalu ne postoji, a kroz deset poziva graničnoj policiji, kapetaniji, ministarstvu nisam dobila rješenje kako je moguće legalno veslati cijelim tokom Bajskog kanala. Po mojoj ideji, postojao je obrazac koji ispunite i najavite da će u tom i tom trenutku navedene osobe prijeći granicu veslanjem kroz Bajski kanal, eventualno dodate brojeve putovnica i to je to. No, to nije tako i nalazimo se na (ne)omeđenom planetu.

Legalni prijelaz

Ovaj pothvat je propao, barem za sada, ali izgleda da ću ipak na godišnji odmor. Ove godine bilo je zaista teško pronaći ekipu za more, jer je nemoguće uskladiti godišnje odmore i sve obveze, a sve je upućivalo na odmor u Vojvodini u nekoj vikendici. No, prijatelji s djecom bili su uporni i rezervirali smo i jedva čekamo kraj osmog mjeseca.

Njima sam prepustila izbor destinacije za odmor, a na moje veliko iznenađenje izbor je pao na Novi Vinodolski, mjesto u kojem sam naučila plivati. U meni se pojavila neka posebna radost i jedva čekam otići.

Sjećanja

Tih je godina moja baka radila u ljetovalištima na Rabu i u Novom Vinodolskom, ako se dobro sjećam, a mama

je odlučila dio godišnjeg odmora provesti s nama kod bake na moru. I tako smo preko Rijeke stigli do Novog Vinodolskog. Ja sam imala četiri godine, a brat dvije. Kao i sva djeca, dane smo provodili na plaži i nikad nam nije bilo dosta. Prema maminim pričama, bilo mi je malo dosadno jer nitko nije želio toliko vremena provoditi u moru i pridružila sam se grupi učenika koje je učitelj učio plivati. Smjestila sam se blizu njih i radila sve što su oni radili. Kretali su se sve dublje i kako sam ja bila dosta mlađa i niža od njih, u jednom trenutku sam potonula, ali sam uradila onako kako sam vidjela od učitelja i djece brzo isplivala. Mama kaže da mojoj sreći nije bilo kraja. Sutradan sam bila jedini kupač u uzburkanom moru. Maglovito se sjećam te plaže i voljela bih je pronaći ove godine. Ne sjećam se puno detalja, ali sjećam se ta dva velika kamena.

Google maps kaže da nam do smještaja treba pet sati i dvadeset minuta. To zvuči savršeno i ne sjećam se kad sam tako brzo stigla na more, jer smo obično išli na otoke ili u Dalmaciju pa nam je ipak trebalo puno više. Za one koji ne znaju, Novi Vinodolski pripada Primorsko-goranskoj županiji, nalazi se na strmoj uzvisini, iznad ušća Suhe Ričine, na jugoistočnom kraju Vinodolske doline. Sastoji se od dvadesetak naselja, a zahvaljujući blizini autoceste dostupna je svim destinacijama u Europi. A ako ipak radije putujete avionom, zračna luka na otoku Krku udaljena je svega 30 kilometara, a zračna luka u Zagrebu 180 kilometara.

Uglavnom, kako se nisam uspjela uskladiti sa svojim i biti najbolja teta na ljetovanju, dobivam priliku isprobati svoje vještine s malom djecom, ali i organizirati ljetovanje s grupom ljudi i malom djecom. Život u zajednicama poseban je izazov, pogotovo na ljetovanju, kada se svi idemo odmoriti. Veselim se novim izazovima i bacam se na istraživanje okoline te osmišljavanje zajedničkih i samostalnih akcija. Naravno, donosim izvješća i fotografije.

Gorana Koporan

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22

VOJVODANSKA BANKA

AD MS FIL. SUBOTICA

IBAN: RS35325960160000218862

NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

Organizator:
Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ iz Subotice

DUŽIJANCA

NOVI SAD 22. – 24. 7. 2022.

PROGRAM

PETAK

22. 7. 2022.

- 18:00 ● **Akademija**
otvorenje programa manifestacije
„Dužijanca u Novom Sadu“,
atrij župne crkve u Petrovaradinu
- **Otvorenje izložbe slika**
„Bunjevačka nošnja i ris“,
Spomen kuća Josipa bana Jelčića,
Petrovaradin

SUBOTA

23. 7. 2022.

- 20:00 ● **Koncert folklornih, pjevačkih
i tamburaških skupina,**
Trg Republike u Novom Sadu

NEDJELJA

24. 7. 2022.

- 10:00 ● **Svečana misa zahvalnica,**
crkva Imena Marijinog, Novi Sad
- 11:00 ● **Svečana povorka kroz grad**
- 11:15 ● **Dečje ispred bine na Trgu Republike**
- 12:00 ● **Predaja kruha gradonačelniku**
Novog Sada

Pokrovitelj: Dužijanca u Novom Sadu su:
Grad Novi Sad
Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske

